

Varför är det lärarbrist och hur skiljer sig denna inom och mellan kommuner?

Mälardalsrådets rapport *Lärarbristens förklaringsfaktorer* presenterar förklaringar till varför det råder lärarbrist inom grundskolan och hur bristen skiljer sig inom och mellan 121 kommuner i Stockholm-Mälardalenregionen. Lärarbristen är en komplex fråga och rapporten bidrar med kunskap om vad lärarbristen beror på samt vilka skillnader det finns mellan och inom kommuner.

70 procent av alla grundskolelärare är behöriga

Eftersom det i första hand är behöriga lärare som anställs studeras andelen behöriga lärare som är yrkesverksamma i ett län. Andelen behöriga lärare i en kommun eller skola visar alltså hur tillgången ser ut. I Stockholm-Mälardalenregionen är 70 procent av lärarna behöriga.

Närheten till lärosäten

Situationen och problembilden kring lärartillgången ser olika ut beroende på var i Stockholm-Mälardalenregionen vi tittar. Landsbygdskommuner har generellt långt till lärosäten vilket leder till ett lågt inflöde av nyexaminerade som i sin tur resulterar i en hög medelålder och hög andel pensioner bland lärarna. Kommuner som har nära till lärosäten får ett bättre inflöde och en bättre åldersstruktur. Samtidigt är problemet med att utbildade lärare jobbar inom andra yrken mer påtagligt i dessa kommuner.

Enskilda huvudmän har lägre andel behöriga lärare

I skolor med enskild huvudman är andelen behöriga lärare lägre än andelen behöriga lärare i kommunala skolor – så är fallet i 80 procent av kommunerna i Stockholm-Mälardalenregionen. Skolor som ligger i socioekonomiskt svagare områden har lägre andel behöriga lärare jämfört med skolor i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.

Vill du veta mer om rapporten och vårt arbete? Ta gärna kontakt med kansliet!

Maria Nimvik Stern

Generalsekreterare Mälardalsrådet

Mälardalsrådet driver medlemmarnas frågor för konkreta resultat inom infrastruktur och kompetensförsörjning. Vi samlar Stockholm-Mälardalenregionens kommuner och regioner till en dynamisk mötesplats för politik, näringsliv och akademi.

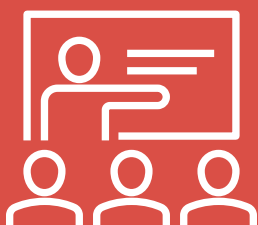
Läs mer på www.malardalsradet.se

Läraryrstens förklaringsfaktorer

Vad påverkar läraryrsten och hur skiljer sig denna mellan och inom kommuner i Stockholm-Mälardalsregionen?

Sammanfattning

I denna rapport analyseras lärarbristens förklaringsfaktorer - varför är det lärarbrist och hur skiljer sig denna mellan kommuner och inom kommuner? Rapporten fokuserar på på grundskolan för kommuner i Stockholm-Mälardalsregionen (innefattar 121 kommuner). Rapporten har tagits fram av Ramboll på uppdrag av Mälardalsrådet.

För att analysera tillgången på lärare används måttet "Andelen lärare med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne" (behöriga lärare). Måttet visar alltså andelen av de yrkesverksamma lärarna som är behöriga i ett län, en kommun eller en skola. Logiken bakom användningen av detta mått som ett tillgångsmått är att skolor/huvudmän i första hand vill anställa behöriga lärare och att de i andra hand anställer obehöriga lärare. Alltså visar andelen behöriga lärare i en kommun eller skola hur tillgången ser ut.

Andelen behöriga lärare i Stockholm-Mälardalsregionen är i genomsnitt 70 procent (72 procent i övriga riket). I mindre städer och landsbygdskommuner är andelen 65 procent, i storstäder och kommuner nära dessa är andelen 72 procent och i större städer och kommuner nära dessa är andelen 69 procent. Nedan sammanfattas de identifierade förklaringsfaktorerna till dessa värden och skillnaderna mellan dem.

Skillnader i lärartillgång mellan kommuner

Lärarnas åldersstruktur skiljer sig mellan kommunerna i Stockholm-Mälardalsregionen. Åldersstrukturen påverkas av olika in- och utflöden vilket i sin tur påverkar tillgången.

- Mindre städer och landsbygdskommuner (till exempel Hällefors och Nyköping) har relativt högt inflyttningsnetto av lärare. Samtidigt har de högt utflöde i form av pensioner och lågt inflöde av nyexaminerade.
- Storstäder och kommuner nära dessa (Stockholm) har hög inflyttning men också hög utflyttning av lärare. Samtidigt har de högt inflöde av nyexaminerade och relativt låg andel pensionsavgångar. Detta leder till en jämförelsevis låg genomsnittsålder.
- Större städer och kommuner nära dessa (till exempel Örebro och Västerås) liknar mindre städer när det kommer till flyttnetto och liknar storstäder när det kommer till andel pensionsavgångar.

Söktrycket till lärarutbildning (cirka 1,3 sökande per plats) samt examinationsgraden för lärarutbildning (cirka 55 procent) är relativt låga vilket påverkar läraryrket. Om exempelvis examinationsgraden hade ökat från 55 till 60 procent de senaste fem åren hade andelen behöriga lärare i Stockholm-Mälardalen varit 74 procent i stället för dagens 70 procent. Potentialen kopplad till ökad examinationsgrad är störst i mindre städer och landsbygdskommuner.

Tillgången på lärare är bättre i kommuner som ligger nära ett lärosäte. I kommunerna med kortast avstånd till närmaste lärosäte (0–19 minuter med bil) är andelen behöriga lärare 72 procent. I kommunerna där resvägen är som längst (60+ minuter med bil) är motsvarande andel 64 procent.

Bland de med lärarutbildning arbetar 78 procent inom läraryrket, 7 procent inom andra yrken och 15 procent inom helt andra yrken. Framför allt är det personer med praktisk-estetisk lärarutbildning samt ämneslärarutbildning som arbetar inom helt andra yrken. Om exempelvis hälften av dem som arbetar med helt andra yrken skulle ansluta till lärarkåren och ersätta obehöriga lärare skulle andelen behöriga lärare stiga med cirka tolv procentenheter – från cirka 70 till cirka 82 procent. Ökningen hade i det scenariot varit störst i storstäder och större städer då det i dessa områden finns störst andel utbildade lärare utanför läraryrket.

Kommuner med högre skatteintäkter har högre lärarlöner och högre andel behöriga lärare. Detta samband är tydligt inom de flesta län då kommuner med bättre ekonomiska förutsättningar också har högre andel behöriga lärare. Kommuner med högre lärarlöner har högre skatteintäkter och högre andel behöriga lärare. Kommuner med högre andel behöriga lärare är också i snitt mer attraktiva baserat på SCB:s medborgarundersökningar.

Skillnader i lärartillgång inom kommuner

I skolor med enskild huvudman är andelen behöriga lärare lägre än andelen behöriga lärare i kommunala skolor – så är fallet i 80 procent av kommunerna i Stockholm-Mälardalen. Skolor som ligger i socioekonomiskt svagare områden har lägre andel behöriga lärare jämfört med skolor i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.

Diskussion

Tillgången på lärare skiljer sig mellan Stockholm-Mälardalens regionens kommuner och län. Många av skillnaderna kan förklaras av de mått som analyserats i denna rapport men långt ifrån alla. Resultaten på kommunal och lokal nivå indikerar en konkurrens mellan kommuner och skolor av behöriga lärare. Kommuner med bättre ekonomiska förutsättningar och skolor i områden med bättre socioekonomiska förhållanden lyckas bättre i denna konkurrens.

Situationen och problembilden kring lärartillgången ser olika ut beroende på var i Stockholm-Mälardalens regionen det gäller. Landsbygdskommuner har generellt långt till lärosäten vilket leder till ett lågt inflöde av nyexaminerade vilket leder till en hög medelålder och hög andel pensioner bland lärarna. Kommuner som är stora har nära till lärosäten och får på så vis ett bättre inflöde och en bättre åldersstruktur. Samtidigt finns här i högre grad problemet med utbildade lärare utanför yrket.

I och med att det finns olika typer av förklaringsfaktorer kopplat till lärarbristen finns också många olika typer av lösningar. Denna rapport går inte in på djupet på olika lösningsförslag, utan ska ses som en övergripande kartläggning av lärarbristens förklaringsfaktorer. Det ska också tilläggas att det finns många nyanser i frågeställningen som inte analyseras i denna rapport – exempelvis hur utvecklingen sett ut över tid, vilken påverkan som lärarnas upplevelser om karriärmöjligheter har, frågor som berör lärarnas arbetsmiljö, hur det skiljer sig mellan ämnen och hur det ser ut för gymnasieskolan.

Innehåll

1. 1. Inledning	6
1.1 Hur har analysen genomförts?	6
1.2 Definitioner och förklaringar	8
1.3 Rapportens disposition	9
2. Tillgången på lärare	10
2.1 Andelen behöriga lärare skiljer sig mellan ämnen och olika årskurser	11
2.2 Andra utfallsmått	12
3. Lärarkårens demografiska struktur	16
4. Lärosätenas lokalisering och effektivitet	19
4.1 Söktryck och examinationsfrekvens	19
4.2 Närheten till lärosäte	25
5. In- och utflöden av lärare mellan kommuner	27
6. Yrkesbytare	33
6.1 Yrkesbytares påverkan på tillgången	36
7. Ekonomi och attraktivitet	38
8. Skillnader inom kommuner	41
8.1 Enskild eller kommunal huvudman	41
8.2 Socioekonomiska grupper	42
9. Samlad bedömning	45
9.1 Sammanställning länsvis genom index	45
9.2 Diskussion	50
10. Referenser	53
11. Bilaga	54
11.1 Tillgången på lärare	54
11.2 Yrkesbytare	58
11.3 Övriga tabeller	60

1. Inledning

Bristen på lärare har under lång tid varit en aktuell fråga som engagerar många. Att det de facto finns en brist på lärare är det få som motstrider, och rapporterna som vittnar om detta avlöser varandra. Området är relativt välutrett och det finns många rapporter som tar upp olika delar av de frågeställningar som finns kopplat till lärarbristen. Exempelvis tog Skolverket¹ i slutet av 2021 fram prognoser över tillgången och bristen på lärare framåt, uppdelat på lärarkategorier. Förutom prognoser, som tas fram av Skolverket men också av andra aktörer, finns analyser av lärare utanför yrket, hur lärarutbildningen fungerar på universiteten (flyttkedjor, genomströmning m.m.), studier om huruvida lärarens egenskaper har påverkan på barnens skolresultat och så vidare. Sammantaget är det en välstuderad fråga, vilket också är rimligt givet att enbart grundskolelärare är Sveriges tredje största yrkesgrupp med 108 000 sysselsatta.²

I denna studie analyseras tillgången på lärare och vad som förklarar att tillgången ser ut som den gör. Analysen genomförs dels för att det inte är gjort tidigare, dels för att ge insikter till förklaringsfaktorer för att i senare led kunna utforma och ta fram lösningar kopplat till faktorerna. Tillgången på lärare har analyserats utifrån ett geografiskt perspektiv med följande övergripande frågeställningar:

- Varför är det lärarbrist?
- Finns det skillnader mellan kommuner? I så fall varför?
- Finns det skillnader inom kommuner? I så fall varför?

Dessa med flera frågeställningar analyseras i denna rapport. Analysen genomförs enbart för Stockholm-Mälardalsregionen och enbart för grundskolan. Vilka kommuner som ingår i Stockholm-Mälardalsregionen redovisas i bilagan del 11.3. Analysen är kvantitativ och bygger inte på några intervjuer. Under genomförande av uppdraget har dock Ramboll haft flertalet workshops och arbetsgruppsmöten med Mälardalsrådet och dess medlemmar för att få inspel till analysen och resonemang kring resultaten. Analysen har tagits fram under perioden hösten 2021 - våren 2022.

1.1 Hur har analysen genomförts?

För att analysera tillgången på lärare använder vi måttet ”Andelen lärare med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne” (fortsättningsvis ”Behöriga lärare”) vilket är ett mått som tas fram av Skolverket. Måttet visar alltså andelen av de yrkesverksamma lärarna som är behöriga i ett län, en kommun eller en skola.

¹ Skolverket (2021) ”Lärarprognos 2021 – Redovisning av uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskolelärare och olika lärarkategorier

² SCB (2021), Snabba fakta, Yrken i Sverige

Logiken bakom att använda detta mått som ett tillgångsmått är att skolor/huvudmän i första hand vill anställa behöriga lärare och att de i andra hand anställer obehöriga lärare. Givet att skolor/huvudmän agerar så i praktiken speglar andelen behöriga lärare i en kommun/skola tillgången på lärare i den kommunen/skolan.

I bilden nedan sammanfattas det analytiska ramverket för studien. Varje del har en påverkan på tillgången på lärare, antingen på aggregerad nivå, kommunal- eller länsnivå eller skolnivå. Bilden beskrivs i punktform nedan.

1. Det första steget som påverkar tillgången på lärare är antalet personer som väljer att söka in på lärarutbildningen och hur många utbildningsplatser som finns. Är det många som söker in till lärarutbildningen och det finns många platser så blir tillgången på sikt högre.
2. I nästa steg krävs det att de som påbörjar en lärarutbildning också slutför den. Är det en hög andel som slutför lärarutbildningen blir tillgången högre.
3. I nästa steg krävs det att utbildade lärare också väljer att arbeta som lärare. Om en hög andel av de utbildade lärarna också väljer att arbeta som lärare blir tillgången högre.
4. För de utbildade lärarna som också väljer att arbeta som lärare kommer sedan valet var man ska arbeta och bo. Kommunaktivitet i kombination med individens preferenser påverkar tillgången för olika kommuner. Samma sak gäller inom kommunen när lärare väljer vilken skola de föredrar att arbeta på.
5. Slutligen påverkar också lärarnas demografi tillgången. Är det till exempel en hög andel äldre lärare i en kommun så kommer många snart gå i pension vilket således kommer påverka tillgången negativt.

1.2 Definitioner och förklaringar

Nedan definieras och förklaras begrepp som, i varierande grad, löpande används i denna rapport.

- Behöriga lärare – Avser måttet andel lärare med lärarlegitimation med behörighet i minst ett ämne³. Detta är det mest använda måttet och benämns löpande som behöriga lärare.
- Tillgång (på lärare) – I denna rapport används måttet ”Behöriga lärare” för att uppskatta tillgången på lärare. Alltså är dessa att betrakta som synonymer i denna rapport.
- Utbildade lärare – Avser personer som har en lärarutbildning enligt SUN, men inte nödvändigtvis arbetar med ett läraryrke. Beroende på vilken analys som avses är urvalen lite olika. Detta framgår i respektive kapitel.
- Pedagogisk utbildning – Avser alla pedagogiska utbildningar, även de på gymnasial nivå. Lärarutbildning är en underkategori i den bredare kategorin, pedagogisk utbildning. De pedagogiska utbildningar som är vanligast förekommande i rapportens analyser är:
  - 15G (Lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar)
  - 15H (Ämneslärarutbildning, allmänna ämnen)
  - 15S (Speciallärarutbildning)
  - 15P (Utbildning för lärare i praktiskt-estetiskt ämne)
  - 15V (Yrkeslärarutbildning)
- Korrelation – Avser samband mellan två variabler. Korrelation anger styrkan och riktningen av ett samband mellan två variabler. Korrelationen anges med en korrelationskoefficient som kan variera mellan -1,0 och +1,0. Är korrelationen +1,0 så hänger variablerna helt samman, d.v.s. är ena variabeln hög är också den andra det. Om korrelationen är 0,0 finns inget samband alls.
- Regression – Regression är mycket likt korrelation, men i stället för att se hur två variabler samvarierar visar en regression hur flera variabler samvarierar med en viss variabel.
- FA-region – Avser funktionella arbetsmarknadsregioner. I bilagan del 11.3 redovisas vilka kommuner som ingår i respektive FA-region.
- Kommungrupper – Resultaten aggregeras i vissa fall på kommungrupper (till exempel ”större städer” eller ”landsbygdskommuner”) enligt SKR:s kommungruppsindelning, se bilagan del 11.3 för detaljer.

---

³ Skolverket (2021) ”Krav för att få behörighet att undervisa”.

Mer om måttet ”behöriga lärare”

Legitimationskrav för att få undervisa inom skola och förskola infördes 2011 med syftet att säkra och höja kvaliteten på lärare och förskollärare, samt för att tydliggöra det yrkesansvar som legitimerade lärare och förskollärare har. Enligt skollagen ska alla lärare och förskollärare sedan i juli 2015 ha en lärarlegitimation för att få undervisa och betygsätta elever.⁴ För att bli behörig som lärare krävs en behörighetsgrundande lärar- eller förskollärarexamen, och examensinnehållet avgör vilka behörigheter som lärarlegitimationen omfattar. Experter inom skolvärlden är i hög grad eniga om de positiva effekterna av kraven på legitimation och kraven för behörighet. Lärarnas Riksförbund menar till exempel att ett behörighetskrav och kravet på lärarlegitimation är en förutsättning för god undervisning. De pekar även på vikten av att sätta höga krav på lärare som ett medel för att kunna höja attraktiviteten i yrket och, i förlängningen, locka till sig kompetenta personer som undervisar.⁵ Även lokala lärarförbund har en positiv inställning till lärarlegitimation och menar att det fyller ett kvalitetssäkrande syfte.⁶

1.3 Rapportens disposition

Först studeras tillgångsmåttet, d.v.s. andelen behöriga lärare. Vi redovisar hur måttet förhåller sig till andra variabler, hur det sett ut över tid och hur det skiljer sig mellan ämnen. Sedan redovisas de olika förklaringsvariablerna, beskrivna ovan.

---

⁴ SFS 2010:800 Skollagen

⁵ Lärarnas Riksförbund (2018). "Lärarlegitimation var en nödvändig reform"

⁶ Sveriges Radio (2010). "Lärarförbundet positiva till lärarleg"

2. Tillgången på lärare

I detta kapitel redovisas huvudmättet för denna studie, andel behöriga lärare, på olika sätt. Dels analyseras mättet med olika geografiska skärningar, dels i förhållande till andra tillgångsmått, dels över tid. I efterföljande kapitel analyseras förklaringsvariablerna kopplat till andelen behöriga lärare. Andelen behöriga lärare i Stockholm-Mälardalenregionen är i genomsnitt 70 procent (72 procent i övriga riket), men det finns variationer mellan län och kommungrupper (Tabell 1). I snitt är andelen behöriga lärare högre i storstäder och större städer och dess närliggande kommuner jämfört med landsbygds-kommuner, med vissa undantag, till exempel Östergötland.

Tabell 1. Andelen behöriga lärare uppdelat på län och kommungrupp, Stockholm-Mälardalenregionen

Län	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	Storstäder och storstadsnära kommuner	Större städer och kommuner nära större stad
Dalarnas län	63%		64%
Gotlands län	69%		
Gävleborgs län	63%		66%
Stockholms län	66%	72%	64%
Södermanlands län	64%		63%
Uppsala län		64%	72%
Värmlands län	68%		78%
Västmanlands län	63%		65%
Örebro län	68%		70%
Östergötlands län	79%		73%
Total	65%	72%	69%

Källa: Skolverket

Not: Färger representerar enbart värdet relativt övriga kommungruppers/läns värden i Stockholm-Mälardalenregionen.

Andelen behöriga lärare över tid har generellt varit högre i större städer och i kommuner nära en större stad. Den sammantagna andelen har ökat över tid. Att andelen ökat över tid beror framför allt på implementeringen av lärarlegitimationsreformen och att det tog tid innan befintliga lärare ansökte om och fick sin lärarlegitimation. Efter den stora ökningen som skedde 2015-2017 har nivåerna varit stabila. I storstäder och storstadsnära kommuner kan man dock se en svag positiv utveckling under de senaste fem åren.

Figur 1. Andel behöriga lärare uppdelat på kommungrupp, 2015-2021 Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Skolverket

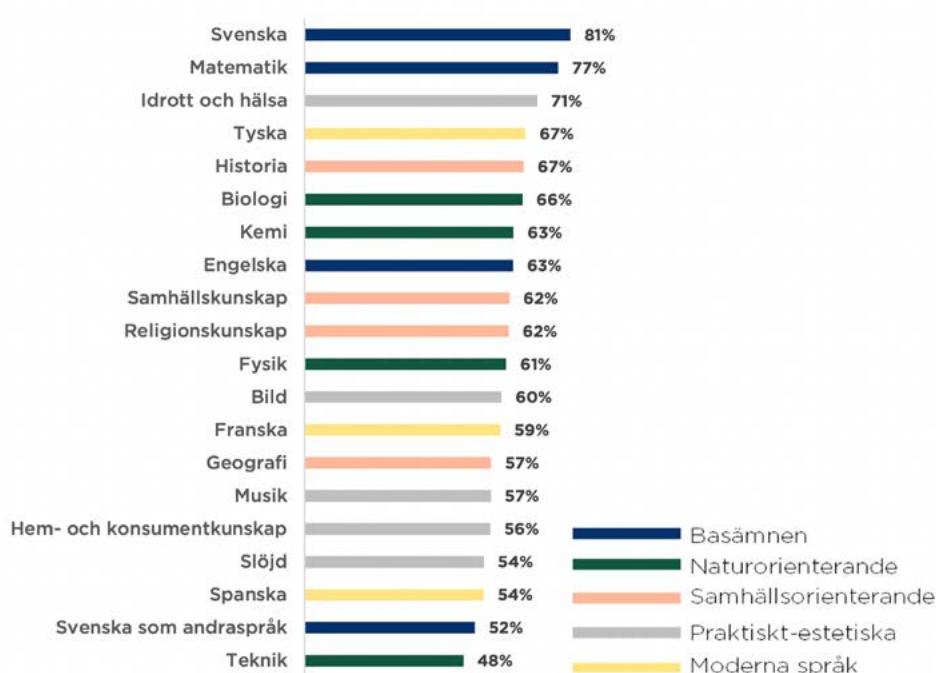
Not: Andelar i denna figur baseras på icke-viktade medelvärden (alla kommuner i en kommungrupp har samma vikt oavsett storlek) vilket för att andelen för 2021 inte är exakt samma som i andra figurer.

2.1 Andelen behöriga lärare skiljer sig mellan ämnen och olika årskurser

I följande kapitel analyseras framför allt den aggregerade tillgången. Vi redovisar här hur andelarna skiljer sig mellan ämnen för att ge en inblick i vad som ligger bakom resultaten.

Andelen behöriga lärare är högst inom ämnena svenska och matematik och lägst inom teknik (Figur 2). Som syns nedan varierar andelen behöriga lärare mellan de olika ämnesområdena. Svenska är det ämne som har minst lärarbrist, men även matematik har en relativt sett god tillgång på behöriga lärare. Inom de övriga basämnena engelska och framför allt svenska som andraspråk, råder det en större brist på behöriga lärare. Andra ämnen där en förhållandevis stor andel lärare är behöriga är idrott och hälsa, tyska samt flertalet samhällsvetenskapliga och naturorienterande ämnen. De praktiskt-estetiska ämnena och övriga moderna språk har generellt en mindre andel lärare som är behöriga. Störst brist råder det inom teknikämnet, där mer än hälften av de undervisande lärarna saknar behörighet.

Figur 2. Andel behöriga lärare per ämne, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Skolverket

Not: Andelar avser andel behöriga lärare för lärare som undervisar i ett specifikt ämne. Exempelvis så är 81 procent av de lärarna som undervisar i svenska behöriga att undervisa i svenska.

Det finns även ytterligare nyanser bakom skillnaderna mellan ämnen.

I bilagan del 11.1 redovisas hur andelen behöriga lärare skiljer sig mellan ämnen och årskurser. Där kan man se att det framför allt är inom vissa ämnen som det skiljer sig mellan årskurserna.

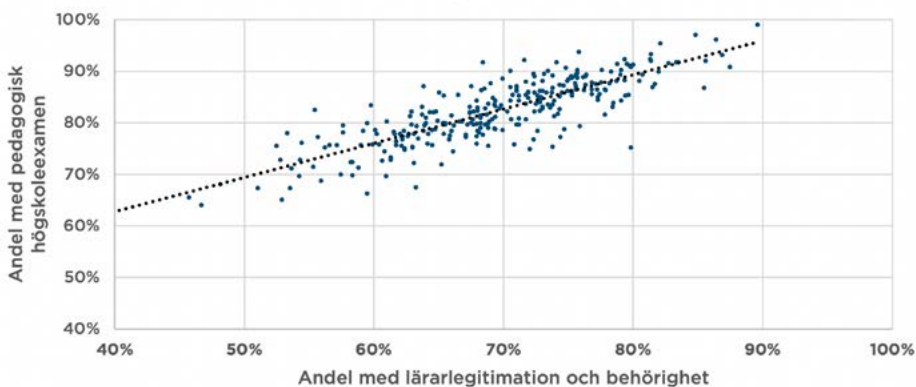
2.2 Andra utfallsmått

I denna rapport analyseras som beskrivet ovan andelen behöriga lärare som mått på tillgången. I detta kapitel redovisas andra mått för att mäta tillgången på lärare, men som valts bort som primärt utfallsmått av olika anledningar.

Andel lärare med pedagogisk utbildning

Andelen lärare som har pedagogisk utbildning är också ett relevant utfallsmått. Tillgången är snarlik oavsett om vi studerar andel med lärarlegitimation eller andel med pedagogisk utbildning (Figur 3). Nedan gestaltas den tydliga korrelationen mellan andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen och andelen med lärarlegitimation och behörighet. Med andra ord; i kommuner med hög andel behöriga lärare är också andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen hög. Motsvarande gäller i kommuner där andelen lärare med lärarlegitimation är mindre – där har också en mindre andel av lärarna en pedagogisk högskoleexamen.

Figur 3. Yrkesverksamma lärare uppdelat på andel med lärarlegitimation och andel med pedagogisk högskoleexamen

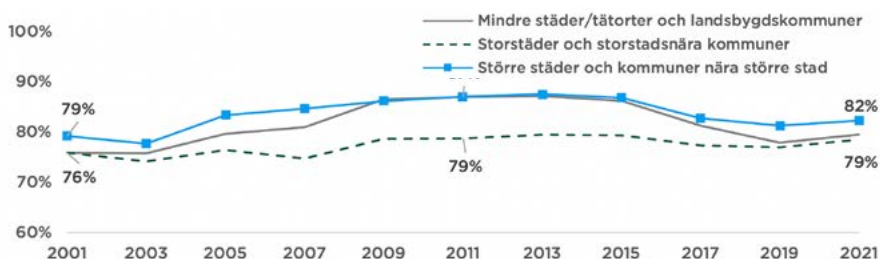

Källa: Skolverket

Not: Figuren innehåller alla kommuner i Sverige då syftet är att visa på sambandet mellan variablerna.

I och med att måttet andel behöriga lärare påverkas av implementeringen av reformen är det svårt att dra några slutsatser kring förändringen över tid. Därför analyseras nedan (Figur 4) utveckling av andelen lärare som har pedagogisk högskoleexamen (vilken är högt korrelerad med andelen behöriga lärare). Det skedde en uppgång i andelen med pedagogisk högskoleexamen kring åren 2003-2009 som sedan höll sig på en liknande nivå fram till ungefär 2015 då andelen minskade för att kring 2019 återigen börja öka.

Figur 4. Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Skolverket

Not: Andelar i denna figur baseras på icke-viktade medelvärden (alla kommuner i en kommungrupp har samma vikt oavsett storlek) vilket för att andelen för 2021 inte är exakt samma som i andra figurer.

Arbetsförmedlingens bedömningar

Arbetsförmedlingens bedömningar av tillgången har många brister givet denna rapportens fokusområden. Arbetsförmedlingen gör mätningar av tillgången för samtliga yrkeskategorier. Man låter arbetsgivare och handläggare på Arbetsförmedlingen bedöma det aktuella läget. Förmedlingskontoren genomför då intervjuer med ett tiotusental arbetsgivare och väger samman svaren från dessa intervjuer med kunskap som erhållits från den dagliga verksamheten hos Arbetsförmedlingen. Detta mått används inte i denna rapport då det är problematiskt att skära resultaten på mindre geografiska enheter.

Antal elever per lärare

Antal elever per lärare är ett relevant mått men har brister givet rapportens fokus. Fördelen med måttet är att det visar lärarnärvaron på en skola eller i en kommun i snitt. Det måttet inte visar är vilka dessa lärare är – det kan både vara behöriga lärare, nästan behöriga (till exempel personer som studerat till lärare fast har några poäng kvar eller bara inte ansökt om själva legitimationen) eller personer som inte alls är behöriga. Måttet visar således inte med samma träffsäkerhet tillgången på lärare, utan snarare hur många lärare (behöriga eller obehöriga) som huvudmän väljer att anställa. Ramboll gör bedömningen att andelen behöriga lärare är ett mer relevant mått. För att ändå få en inblick i hur antalet elever per lärare ser ut, hur det skiljer sig mellan län och hur det relaterar till andelen behöriga lärare redovisas nedan en kortare analys (Tabell 2). Antalet elever per lärare är i snitt 12,6 i Stockholm-Mälarenregionen. Högst antal finns i Stockholm (13,4) och lägst antal finns på Gotland (11,0). Det finns inget samband mellan andelen behöriga lärare och antalet elever per lärare på länsnivå (det som redovisas i tabellen). Resultaten för regionerna kan sammanfattas enligt följande:

- Södermanland har både relativt låg andel behöriga lärare och högt antal elever per lärare.
- Värmland och Östergötland har båda en hög andel behöriga lärare och lågt antal elever per lärare.
- Gävleborg och Dalarna har relativt låg andel behöriga lärare men relativt lågt antal elever per lärare.
- Uppsala och framför allt Stockholm har högt antal elever per lärare och en andel behöriga lärare som ligger nära snittet.
- Västmanland har en låg andel behöriga lärare men ett relativt lågt antal elever per lärare.
- Gotland ligger på snittet när det kommer till andelen behöriga lärare men har lägst antal elever per lärare.
- Örebro ligger mycket nära snittet i Stockholm-Mälarenregionen för båda måtten.

Tabell 2. Andel behöriga lärare och antal elever per lärare uppdelat på län, Stockholm-Mälardalenregionen

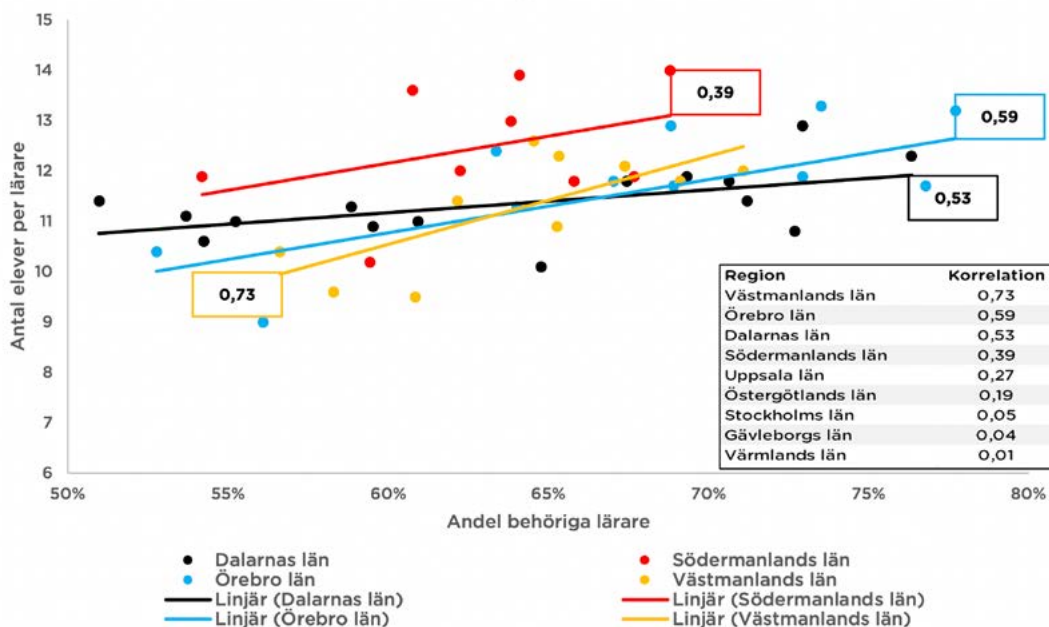
Län	Andel behöriga lärare	Antal elever per lärare
Dalarnas län	63%	11,4
Gotlands län	69%	11,0
Gävleborgs län	65%	11,6
Stockholms län	71%	13,4
Södermanlands län	63%	12,8
Uppsala län	71%	12,9
Värmlands län	74%	11,3
Västmanlands län	64%	11,9
Örebro län	69%	12,3
Östergötlands län	73%	11,4
Total	70%	12,6

Källa: Skolverket

Not: Färger representerar enbart värdet relativt övriga kommungrupper/läns värden i Stockholm-Mälardalenregionen.

Studeras måtten andel behöriga lärare och antal lärare per elev inom ett län i stället finns för många län ett tydligt mönster – kommuner med låg andel behöriga lärare kompenserar för detta genom att ha ett lågt antal elever per lärare (Figur 5). Detta framgår av korrelationerna som redovisas i figuren nedan. Sambandet är tydligt för vissa län, halvtydligt i vissa och obefintligt i somliga. Sambandet syns tydligast i Västmanlands län vilket analyseras vidare nedan.

Figur 5. Andel behöriga lärare och antal elever per lärare uppdelat på kommun, kategoriserat på län

Källa: Skolverket

För att visa på det samband som illustreras i Figur 5 ovan skärskådas kommunerna i Västmanland nedan (Tabell 3). Det framgår att kommuner med låg andel behöriga lärare ofta har ett lågt antal elever per lärare och vice versa.

Tabell 3. Andel behöriga lärare och antal elever per lärare uppdelat på kommun i Västmanland

Kommun	Andel behöriga lärare	Antal elever per lärare
Arboga	71%	12,0
Kungsör	69%	11,8
Surahammar	67%	12,1
Hallstahammar	65%	12,3
Köping	65%	10,9
Västerås	65%	12,6
Sala	62%	11,4
Skinnskatteberg	61%	9,5
Fagersta	58%	9,6
Norberg	57%	10,4
Västmanland total	64%	11,9

Källa: Skolverket

Not: Färger representerar enbart värdet relativt övriga kommuners värden i Västmanland.

I majoriteten av länen framkommer mönstret att kommuner med låg andel behöriga lärare också har lågt antal elever på lärare. Det kan finnas flera förklaringar till detta varav en är att huvudmän kompenserar låg andel behöriga lärare med att ha fler lärare. Försättningsvis kommer måttet antal elever per lärare inte analyseras vidare. I rapportens fortsatta analyser kan man dock ha med sig detta resultat då det nyanserar bilden kring hur lärarförsörjningens mekanismer fungerar.

3. Lärarkårens demografiska struktur

I detta kapitel analyseras lärarkårens demografiska struktur. Detta kan dels vara intressant i sig, dels vara relevant kopplat till tillgången.⁷ En hög andel äldre lärare innebär exempelvis att många kommer gå i pension i närtid. Det råder stora geografiska skillnader avseende åldersfördelning av personer med pedagogisk utbildning runt om i Stockholm-Mälardalen. Figur 6 och Tabell 4 nedan visar antalet lärare per kommun i åldersgruppen 20-34 år, delat med antalet lärare per kommun i åldersgruppen 50-64 år. En faktor på 0,5 innebär således dubbelt så många i den äldre gruppen som i den yngre gruppen (20-34) jämfört med den äldre (50-64). En faktor på 0,10 innebär tio gånger flera i den äldre gruppen jämfört med den yngre gruppen. Ju högre faktor, desto fler unga personer relativt äldre personer med lärarutbildning bor i kommunen.

Figur 6. Åldersfaktor för respektive kommuns placering, Stockholm-Mälardalen

Källa: SCB

Not: Inkluderade pedagogiska utbildningar 15G, 15H, 15S, 15P samt 15V och avser årliga genomsnitt baserat på perioden 2016–2018. Analysen baseras på personer med pedagogisk utbildning i stället för personer med behörighet p.g.a. datatillgång. Som beskrivet tidigare är dessa två mått högt korrelerade. I analysen över personer med pedagogisk utbildning ingår utbildningskoderna.

Tabell 4. Tabell över de kommunerna i Stockholm-Mälardalen med högst respektive lägst åldersfaktor bland personer med lärarutbildning

Placering Stockholm-Mälardalen	Kommun	Åldersfaktor	Andel 20-34	Andel 35-49	Andel 50-64
1	Lekeberg	0,65	20%	48%	31%
2	Sundbyberg	0,61	24%	36%	40%
3	Knivsta	0,59	16%	56%	28%
4	Botkyrka	0,56	21%	41%	38%
5	Solna	0,55	21%	39%	39%
6	Kumla	0,55	18%	49%	33%
7	Uppsala	0,54	21%	41%	38%
8	Linköping	0,51	20%	42%	38%
9	Haninge	0,50	18%	44%	37%
10	Örebro	0,47	18%	44%	38%
112	Nora	0,17	8%	43%	49%
113	Vaxholm	0,16	8%	45%	47%
114	Norberg	0,15	8%	38%	54%
115	Hofors	0,15	7%	45%	48%
116	Leksand	0,14	8%	38%	54%
117	Gagnef	0,13	7%	40%	53%
118	Skinnskatteberg	0,12	7%	33%	60%
119	Rättvik	0,09	5%	38%	57%
120	Ockelbo	0,06	4%	35%	61%
121	Ljusnarsberg	0,06	3%	46%	51%

Källa: SCB

Not: Statistiken avser boende i respektive kommun. Åldersfaktor andelen lärare i åldern 20-34 år dividerat med andelen lärare i åldern 50-64 år. Ju högre åldersfaktor, desto yngre lärare.

⁷ Förutom sista figuren i kapitlet utgår analysen från utbildade lärare (inte nödvändigtvis sysselsatta som lärare) boendes i en viss kommun (inte nödvändigtvis sysselsatta i den kommunen de bor i). Detta leder till en viss felmarginal för resultaten kopplat till pendling samt utbildade lärare utanför yrket.

Ju större och mer storstadsnära kommunen är, desto större andel unga lärare finns det (Tabell 5). Detta framgår i tabellen nedan där samma åldersfaktor som använts ovan sammanställs per kommungrupp. I större städer utgör den yngre åldersgruppen exempelvis 17% av lärarna, medan de i landsbygdskommuner med besöksnäring endast utgör 9%.

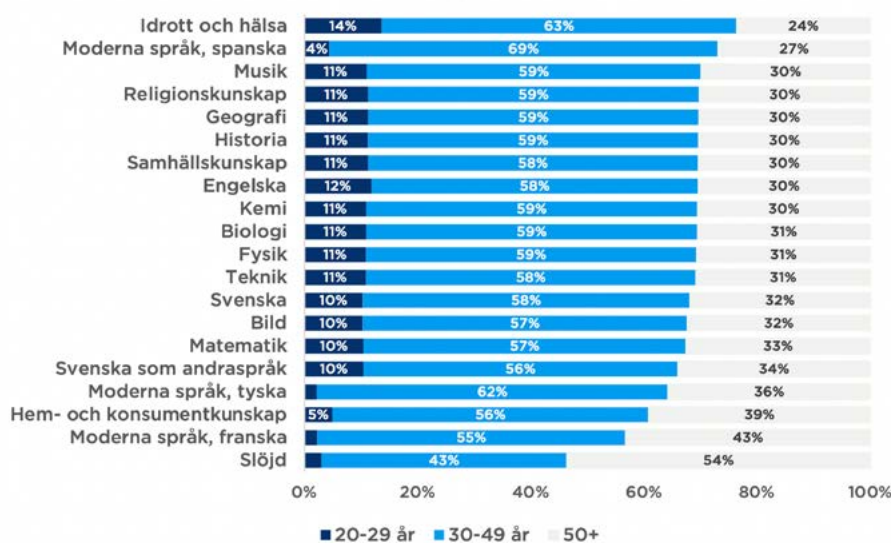
Tabell 5. Korrelationen mellan kommuntyp och åldersfördelning bland personer med lärarutbildning, Stockholm-Mälardalenregionen

Kommuntyp	Åldersfaktor	Andel 20-34	Andel 35-49	Andel 50-64
Större stad	0,43	17%	42%	41%
Storstäder	0,36	16%	39%	45%
Pendlingskommun nära större stad	0,36	14%	45%	41%
Pendlingskommun nära storstad	0,35	14%	44%	42%
Mindre stad/tätort	0,30	14%	41%	46%
Lågpendlingskommun nära större stad	0,29	13%	41%	46%
Landsbygdskommun	0,28	13%	42%	46%
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	0,23	11%	41%	48%
Landsbygdskommun med besöksnäring	0,19	9%	40%	51%

Källa: SCB

Åldersfördelningen bland lärare varierar mellan ämnena (Figur 7). Den vanligaste fördelningen mellan åldrarna är att cirka en tredjedel är 50 plus, att cirka 60 procent är 30-49 år och att cirka tio procent är under 30 år. Det finns dock vissa ämneskategorier som avviker från detta. Det första exemplet är moderna språk där det generellt finns en låg andel lärare under 30 år. Det är framför allt slöjd och hem- och konsumentkunskap som har hög andel äldre lärare. Detta kommer i sin tur leda till stora pensionsavgångar under de kommande åren vilket kommer påverka tillgången negativt. Övriga ämnen ligger ganska nära snittet med undantag för idrott och hälsa som har relativt många unga lärare.

Figur 7. Lärarnas åldersfördelning inom de olika ämnesområdena, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Skolverket

Kortare diskussion om resultaten

Resultaten kring lärarnas åldersfördelning kan till viss del förklara hur situationen ser ut idag, men framför allt predicera hur lärartillgången kommer se ut framåt. I denna rapport har vi inte gjort någon form av prognoser, även om vissa resultat indikerar hur situationen kommer se ut framåt. I vissa kommuner är andelen utbildade lärare som är över 50 år mer än 60 procent medan motsvarande andel i vissa kommuner är under 30 procent. Behovet av inflöde av lärare till följd av pensionsavgångar ser med andra ord mycket olika ut mellan kommuner under de kommande åren. Det övergripande resultatet är att det framför allt är landsbygdskommuner som kommer ha problem med ett stort antal pensionsavgångar de kommande åren. I kapitel 4 och 5 fortsätter delvis analysen kring lärarnas åldersstruktur och hur inflödet skiljer sig åt mellan län och kommuner. I kapitel 4 analyseras inflödet av lärare från lärarprogrammen vid lärosätena och i kapitel 5 analyseras pensionsavgångar samt flyttar över kommungränser utifrån ett åldersperspektiv.

4. Lärosätenas lokalisering och effektivitet

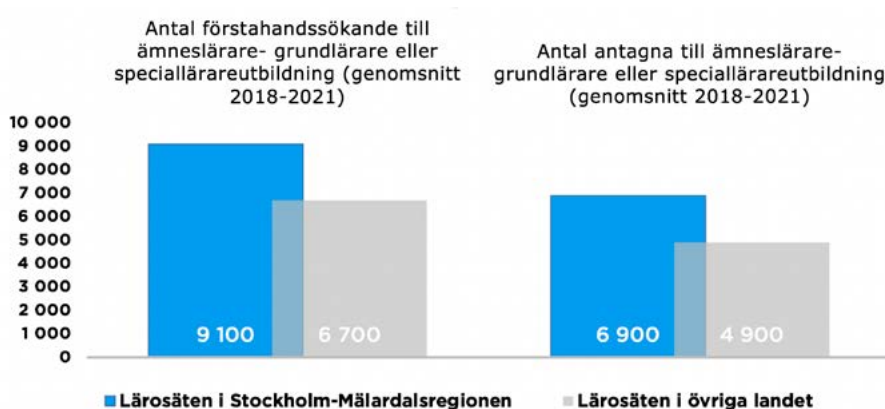
I detta kapitel analyseras lärosätena och deras koppling till tillgången på lärare. Dels så påverkar lärosätena (antal utbildningsplatser, kvalitet på utbildning osv) antalet lärare som examineras på ett år, dels så har deras lokalisering betydelse. Dessa två delar analyseras i detta kapitel.

4.1 Söktryck och examinationsfrekvens

De fyra lärarutbildningarna utgör sammantaget den största yrkesutbildningen på högskolan.⁸ Idag finns lärarutbildningar vid 26 av landets lärosäten. De senaste åren har cirka 12 000 personer årligen antagits till någon av landets grundlärarutbildningar, ämneslärarutbildningar eller speciallärarutbildningar (Figur 8).⁹ Antalet förstahandssökande till dessa utbildningar har för samma tidsperiod varit ca 16 000 årligen. Detta motsvarar ett söktryck på 1,34, vilket är lägre än det genomsnittliga söktrycket till högskoleprogram.

Figur 8. Förstahandssökande och antagna till lärarprogrammen, hela landet.

Källa: Universitetskanslersämbetet, bearbetning av Ramboll

Not: Årligt genomsnitt för åren 2021, 2020, 2019 och 2018 till utbildningarna ämneslärarutbildning, grundlärarutbildning eller speciallärarutbildning.

I genomsnitt antas årligen cirka 450 till grundlärare-, ämneslärare- eller speciallärarutbildningar per lärosäte (Tabell 6). Vid större lärosäten så som Stockholms universitet och Göteborgs universitet är antalet antagna omkring tre gånger fler (1 555 respektive 1 370 antagna). Antalet antagna studenter är betydligt lägre vid lärosäten med mer specialiserade lärarutbildningar, så som Chalmers tekniska högskola och Konstfack (i genomsnitt 12 respektive 42 antagna årligen).

⁸ Sedan 2011 finns fyra lärarexamina: förskolelärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen.

⁹ För tidsperioden 2018-2021.

Söktrycket, det vill säga antalet förstahandssökande per antagen, varierar från 1,81 och 1,05, med ett genomsnitt på 1,34. Examinationsfrekvensen varierar också mellan lärosätena. Det ovägda genomsnittet för grundlärautbildningen och speciallärautbildningen är 55 procent, och det vägda genomsnittet (då storleken på utbildningarna tagits i hänsyn) är 56 procent. Den högsta examinationsfrekvensen är 75 procent och den lägsta är 44 procent för grundlärare och speciallärare. Examinationsfrekvensen för ämneslärare är 37 procent, vilket är den lägsta examinationsfrekvensen för de större utbildningarna mot en yrkesexamen.¹⁰

Det finns ett svagt positivt samband mellan söktryck och examinationsfrekvens (korrelationsfaktor på +0.34). Detta följer logiken att högre söktryck ofta betyder högre antagningskrav, vilket i förlängningen kan ha positiva effekter på genomströmningen. Notera att beräkningen av examinationsfrekvensen per lärosäte endast inkluderar grundläraexamen och specialläraexamen, och inte ämneslärare eller yrkeslärare. Som tidigare nämnt är examinationsfrekvensen på ämneslärautbildningen särskilt låg.

Tabell 6. Lärosäten efter genomsnittligt antal antagna till läraiprogrammen exklusive yrkeslärare, 2018–2021, hela Sverige

Lärosäte	Antagna, genomsnitt 2018–2021 (speciallärare, grundlärare och ämneslärare)	Söktryck, (speciallärare, grundlärare och ämneslärare)	Examinationsfrekvens, (speciallärare och grundlärare)
Stockholms universitet	1 555	1,44	58%
Göteborgs universitet	1 370	1,37	55%
Malmö universitet	898	1,36	54%
Uppsala universitet	889	1,21	49%
Karlstads universitet	833	1,18	51%
Högskolan Dalarna	696	1,41	44%
Linköpings universitet	687	1,08	54%
Linnéuniversitetet	558	1,19	63%
Umeå universitet	507	1,27	63%
Mälardalens universitet	479	1,29	68%
Högskolan i Gävle	421	1,21	63%
Södertörns högskola	393	1,81	45%
Högskolan Kristianstad	393	1,75	61%
Örebro universitet	295	1,09	57%
Högskolan i Jönköping	278	1,13	59%
Luleå tekniska universitet	265	1,45	44%
Mittuniversitetet	235	1,43	46%
Lunds universitet	228	1,27	Statistik saknas
Högskolan i Borås	224	1,12	45%
Högskolan Väst	221	1,25	47%
Högskolan i Halmstad	189	1,05	75%
Gymnastik- och idrottshögskolan	154	1,18	Statistik saknas
Kungl. Tekniska högskolan	65	1,22	Statistik saknas
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	56	1,13	Statistik saknas
Konstfack	42	1,13	Statistik saknas
Chalmers tekniska högskola	12	1,72	Statistik saknas

Källa: Universitetskanslersämbetet
 Not: Hela landet inkluderas i jämförande syfte. Söktryck beräknas genom att dividera antalet förstahandssökande med antalet antagna. Detta baseras på statistik för 2018, 2019, 2020 och 2021 (årligt genomsnitt för dessa år). Inkluderade lärautbildningar för söktryck är grundlärare, ämneslärare och speciallärare. Examinationsfrekvens beräknas som andelen nybörjare på läraiprogrammen för grundlärare och speciallärare 2011/2012 och 2012/2013 som erhållit examen på dessa läraiprogram vid samma lärosäte. Samtlig statistik kommer från UKÄ, bearbetning av Ramboll.

¹⁰ Universitetskanslersämbetet och SCB (2021) "Universitet och högskolor: genomströmning på grundnivå och avancerad nivå till och med 2019/20.

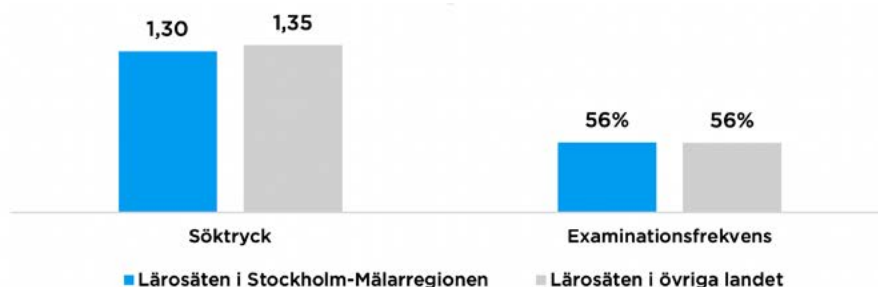

I jämförelse med andra utbildningar ligger söktrycket till lärarutbildningarna relativt lågt, men högre än utbildningar så som den till högskoleingenjör.¹¹ Jämfört med andra relativt stora utbildningar, så som sjuksköterskeutbildningen (söktryck på ca. 2–2,5) och socionomutbildningen (söktryck på ca. 3,5–4) är dock söktrycket till lärarutbildningarna markant lägre.

Sett till examinationsfrekvensen, som avser '...andelen examinerade och kvarvarande inom nominell studietid för programmet plus tre år från programstartredovisas efter nybörjare på program'¹², är de 56 procent som råder för grundlärare- och speciallärarutbildningar markant lägre än för de stora yrkesutbildningarna med högst examensfrekvens.¹³ Bland de stora yrkesutbildningarna är examinationsfrekvensen högst bland läkarstudenter och barnmorskestudenter (90 procent respektive 85 procent). Det finns dock andra stora yrkesutbildningar på högskolan med lägre examinationsfrekvens. Ett sådant exempel är högskoleingenjör, som ligger något lägre än för grundlärare, och civilekonom som ligger snäppet högre än de stora lärarutbildningarna.

Sammantaget är söktrycket något lägre till lärosäten belägna i Stockholm-Mälardalen jämfört med lärosäten på andra platser i landet, 1,30 jämfört med 1,35 (Figur 9). Examinationsfrekvensen är densamma på 56 procent.

Figur 9. Söktryck och examinationsfrekvens för lärarutbildningar, hela Sverige

Källa: Universitetskanslersämbetet

Not: Söktryck baseras på årligt genomsnitt utifrån 2017–2021. Examinationsfrekvens beräknas som andelen nybörjare på lärarprogrammen för grundlärare och speciallärare 2011/2012 och 2012/2013 som erhållit examen på dessa lärarprogram vid samma lärosäte.

Boendeort och val av studieort

Majoriteten av lärarstudenterna vid ett lärosäte kommer från lärosätets närområde, och majoriteten börjar sedan arbeta i närheten av lärosätet de studerat på (Figur 10). Som framkommer i Mälardalsrådets (2020) rapport *Rekrytering till och från högre utbildning i Stockholm-Mälardalen*¹⁴ bör universitets- och

¹¹ Universitetskanslersämbetet (2021) "Söktryck för olika utbildningar"

¹² Universitetskanslersämbetet och SCB (2021) "Universitet och högskolor: genomströmning på grundnivå och avancerad nivå till och med 2019/20"

¹³ Frekvensen är något högre för speciallärare än för grundlärare, men examinationsfrekvensen för grundlärarstudenter är mer än 10 procent högre än för ämneslärare.

¹⁴ Mälardalsrådet (2020). "Rekryteringen till och från högre utbildning i Stockholm-Mälardalen"

högskoleutbildning ses i lokal-regional kontext. Majoriteten av studenter som börjar studera vid ett lärosäte kommer från samma FA-region som lärosätet är beläget. Majoriteten av studenterna tar också arbete i samma FA-region som lärosätet ligger. Den geografiska rörligheten mellan boendeort och lärosäte, och mellan lärosäte och arbetsort är lägre i Stockholm-Mälardalenregionen än i övriga landet. Andelen nybörjare som börjar studera till lärare vid ett närliggande lärosäte i samma FA-region är cirka 69 procent i Stockholm-Mälardalenregionen jämfört med ca 56 procent i övriga landet. Sett till andelen som börjar arbeta i samma FA-region som lärosätet är beläget, har siffran för Stockholm-Mälardalenregionen 71 procent jämfört med 58 procent för övriga landet.

Figur 10. Rörlighetsmönster för lärarstuderande, i uppdelningen funktionell arbetsmarknadsregion.

Källa: SCB

Not: Den geografiska rörligheten mellan boendeort och lärosäte, och mellan lärosäte och arbetsort baseras på utbildningskoderna 144 (bokstavskod a, b, c, d, x) 145 (bokstavskod a, b, c, d, e, f, g, i, x) 146 (bokstavskod e, g, i, j, k, l, x) samt 147 (bokstavskod a, d, x) vilka sammantaget omfattar grundskollärare, ämneslärare och speciallärare.

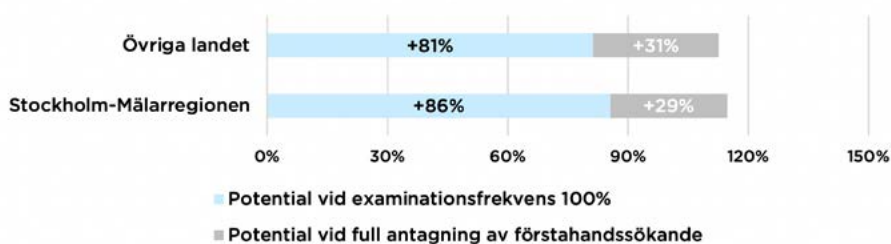
En högre examinationsfrekvens kan förbättra lärarförsörjningen

Nedan visas potentiell ökning av antalet nyexaminerade lärare vid examinationsfrekvens på 100 procent och full antagning av förstahandssökande, det vill säga söktryck på 1,0 (Figur 11). Med andra ord analyseras ökningen av antalet examinerade per år om alla som påbörjar utbildningen också avslutar den, och alla som söker in på utbildningen som förstahandsval också kommer in. Analysen baseras på hur nybörjare som bor i kommuner Stockholm-Mälardalenregionen samt i andra kommuner är fördelade på lärarprogrammen vid olika lärosäten.

En full examinationsfrekvens skulle innebära cirka 86 procent fler nyutexaminerade lärare i Stockholm-Mälardalenregionen årligen. Detta är såklart inte sannolikt att någonsin kunna uppfyllas, men det ger en indikation på hur stor inverkan examinationsfrekvensen har på lärarförsörjningen. Detta kan jämföras med de cirka 29 procent fler nyutexaminerade lärare som skulle realiseras vid ett söktryck på 1. Då söktrycket till lärarprogrammen redan är lågt i jämförelse med andra utbildningar, och att en gallring av sökande kan vara nödvändigt för att åstadkomma bättre examinationsfrekvens, så kan det diskuteras huruvida ett lägre söktryck (genom att exempelvis tillhandahålla fler utbildningsplatser) är ett ändamålsenligt mål.

Figur 11. Procentuell ökning av antal examinerade per år vid examinationsfrekvens på 100 procent och full antagning av förstahandssökande, Stockholm-Mälardalenregionen och övriga landet.

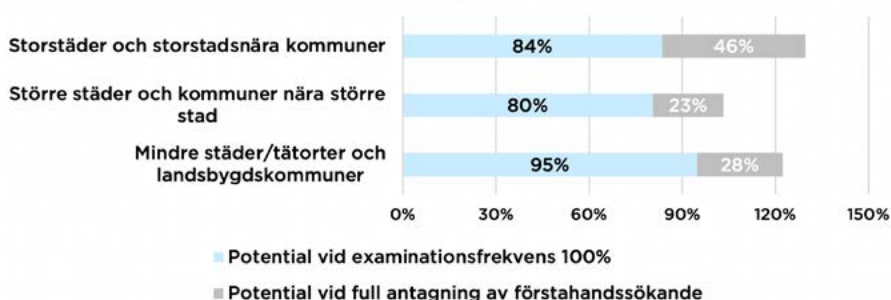

Källa: Universitetskanslersämbetet

Not: Examinationsfrekvens beräknas som andelen nybörjare på lärarprogrammen för grundlärare och speciallärare 2011/2012 och 2012/2013 som erhållit examen på dessa lärarprogram vid samma lärosäte. Söktryck baseras på årligt genomsnitt utifrån 2017–2021.

I Figur 12 nedan görs samma analys som ovan, men för olika typer av kommungrupper i Stockholm-Mälardalenregionen. Vi ser till exempel att en ökad examinationsfrekvens kan ha störst effekt på mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Detta för att de som rekryteras från dessa orter tenderar att studera vid lärosäten med relativt låg examinationsfrekvens.

Figur 12. Procentuell ökning av antal examinerade per år vid examinationsfrekvens på 100 procent och full antagning av förstahandssökande, efter kommuntyp, Stockholm-Mälardalenregionen

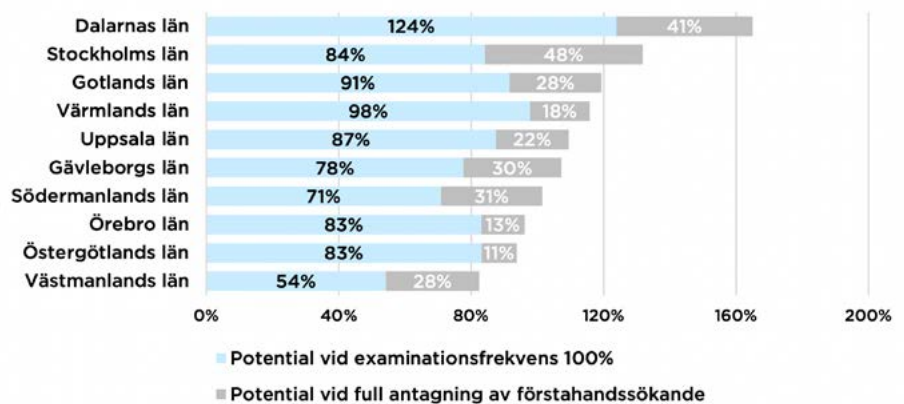

Källa: Universitetskanslersämbetet

Not: Examinationsfrekvens beräknas som andelen nybörjare på lärarprogrammen för grundlärare och speciallärare 2011/2012 och 2012/2013 som erhållit examen på dessa lärarprogram vid samma lärosäte. Söktryck baseras på årligt genomsnitt utifrån 2017–2021.

I Figur 13 redogörs potentialen vid full examinationsfrekvens och full antagning (söktryck på 1) i en regional kontext. Störst effekt skulle ökad examinationsfrekvens ha i Dalarnas län (+124 procent) och Värmlands län (+98 procent). Detta för att studenter från dessa orter tenderar att studera vid lärosäten med relativt låg examinationsfrekvens. Utifrån ett regionalt perspektiv är söktrycket relativt större i Stockholms län och Dalarnas län, vilket medför att potentialen är störst i dessa län att genom utökning av utbildningsplatser öka antalet nyexaminerade lärare.

Figur 13. Procentuell ökning av antal examinerade per år vid examinationsfrekvens på 100 procent och full antagning av förstahandssökande, efter län, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Universitetskanslersämbetet

Not: Examinationsfrekvens beräknas som andelen nybörjare på lärarprogrammen för grundlärare och speciallärare 2011/2012 och 2012/2013 som erhållit examen på dessa lärarprogram vid samma lärosäte. Söktryck baseras på årligt genomsnitt utifrån 2017–2021.

Som framgår i analysen ovan har den relativt låga examinationsfrekvensen på lärarprogrammen en betydande påverkan på lärarförsörjningen, och därmed på både antalet behöriga lärare och andelen behöriga lärare. För att vidare illustrera vilken potential som en högre examinationsfrekvens kan ha på andelen behöriga lärare, visar vi i figuren nedan ett räkneexempel. I exemplet beräknas hur andelen behöriga lärare i Stockholm-Mälardalenregionen hade påverkats om examinationsfrekvensen varit 60 procent de senaste fem åren, i stället för 55 procent som den faktiskt varit.

Figur 14. Räkneexempel på examinationsfrekvensens potentiella inverkan på andelen behöriga lärare i Stockholm-Mälardalenregionen

Om examinationsfrekvensen hade varit ca. 60 % de senaste fem åren, alltså fem procentenheter högre än idag så hade det funnits ca. 1 900 fler behöriga lärare i Stockholm-Mälardalenregionen.

Om dessa 1 900 behöriga lärare hade ersatt sysselsatta lärare som saknar behörighet, hade antalet sysselsatta behöriga lärare i Stockholm-Mälardalenregionen ökat från cirka 36 000 till 38 000.

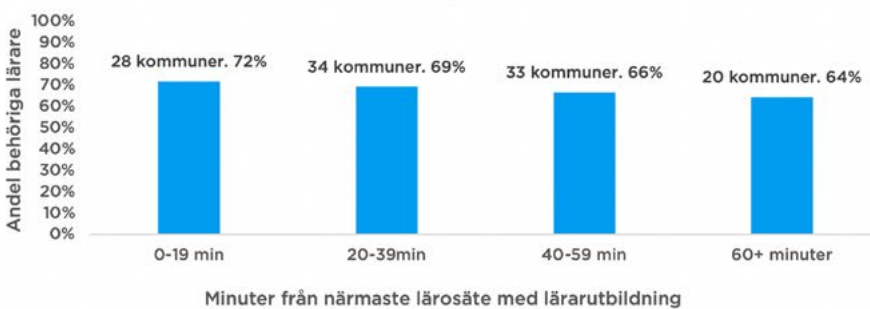

Andelen behöriga lärare hade då ökat från 70% (som det är idag) till 74%.

4.2 Närheten till lärosäte

Det finns ett signifikant samband mellan andelen behöriga lärare och distans till närmaste lärosäte på kommunnivå. Detta samband illustreras i Figur 16 och Figur 15. Distansen är skattad som minuter körväg (bil) mellan mittpunkten för tätorten i en kommun och adressen till lärosätet.¹⁵ Som syns i figurerna nedan minskar andelen personer med lärarlegitimation allteftersom distansen till det närmaste lärosätet ökar. I kommunerna med kortast avstånd till närmaste lärosäte (0-19 minuter) uppgår andelen behöriga lärare till 72 procent. I kommunerna där resvägen är som längst (60+ minuter) är motsvarande andel 64 procent. Resultaten ligger i linje med resultaten som presenteras i Figur 10, där vi kunde se att en stor andel personer som läser till lärare gör det i samma län som de kommer från, samt att en stor andel väljer att arbeta nära där man studerade till lärare.

Figur 15. Sambandet mellan andel behöriga lärare och distans till närmaste lärosäte. Stockholm-Mälardalenregionen

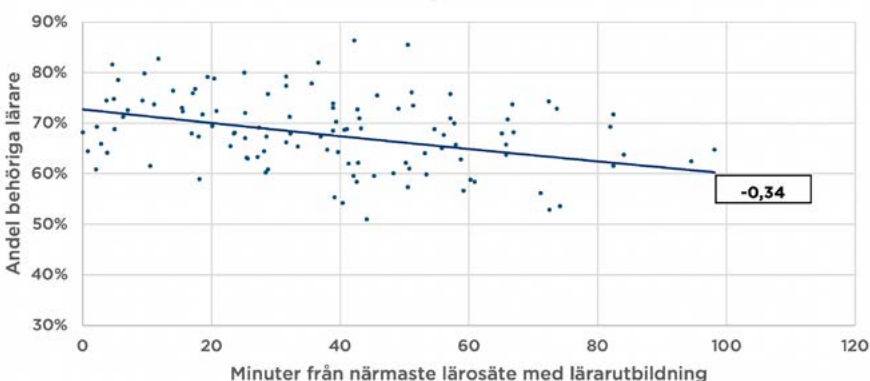

Källa: Universitetskanslersämbetet och SCB

Not: Distansen avser tid i bil, mellan mittpunkten i en kommuns mest tätbefolkade ort och adressen till lärosätet.

Nedan bryts resultaten illustrerade ovan ner på kommunnivå i stället för på grupper av kommuner. En minut kortare distans med bil till lärosäte är förknippad med en 0,34 procentenheter högre andel behöriga lärare (Figur 16). För denna korrelation kontrolleras inte för andra kommunspecifika faktorer som kan påverka andelen lärare med behörighet.

Figur 16. Sambandet mellan andel behöriga lärare och distans till närmaste lärosäte, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Universitetskanslersämbetet och SCB

Not: Distansen avser tid i bil, mellan mittpunkten i en kommuns mest tätbefolkade ort och adressen till lärosätet. Sambandet mellan andel behöriga lärare och närhet till lärosäte är statistiskt signifikant på 95% konfidensnivå och över olika modellkonfigurationer, så som vid inkludering av olika kommunspecifika kontrollvariabler som har teoretisk koppling till lärarförsörjning.

¹⁵ Mittpunkten av tätorten i en kommun innebär mittpunkten av det mest tätbefolkade DeSO-området i kommunen.

Kortare diskussion om resultaten

Det finns tidigare studier som pekar på just vikten av geografisk lättillgänglighet och som tar upp olika lösningar för att förbättra inflödet till, och genomförandet av, lärarutbildningen. En sådan lösning kan exempelvis vara att erbjuda utbildning på campus lokaliserade på andra platser i landet. Detta diskuteras i bland annat SKR-rapporten (2018) *Skolans rekryteringsutmaningar*. Genom att erbjuda utbildning på utspridda campus kan till exempel anställda på förskolan i en kommun erbjudas att fortsätta arbeta på samma förskola under studietiden. Då kan en viss del av arbetstiden användas till studierna, vilket gör att arbetsgivare löper mindre risk att förlora personal som önskar vidareutbilda sig. I samma rapport lyfts även exempel på regional samverkan mellan närliggande kommuner och lärosäten, där kurser tas fram i samverkan för att underlätta genomförandet av utbildningen för studenterna.

Även digitala lösningar tas upp av tidigare studier som förslag för att underlätta ingången till och genomförandet av lärarutbildningen. Detta menar man i synnerhet kan underlätta lärarförsörjningen på landsbygden där avståndet till närmaste högskola kan vara särskilt långt. I exempelvis Norrbotten har Lapplands lärcentra ingått ett samarbete med Luleå Tekniska Högskola och tagit fram en utbildning som till övervägande del sker på distans. Detta samarbete har bidragit till såväl ett ökat söktryck till lärarutbildningen i fråga, som en ökad examinationsfrekvens¹⁶. I en tidigare studie av Mälardalsrådet, ”Rekryteringen till och från högre utbildning i Stockholm-Mälardalenregionen”, påvisas att geografisk närhet till lärosäte är en särskilt viktig faktor i rekryteringen av kvinnor, personer vars föräldrar inte har någon akademisk bakgrund samt bland utlandsfödda och de med utländsk bakgrund.¹⁷

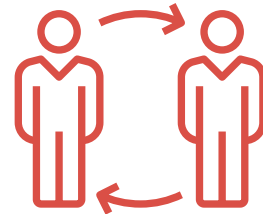
---

¹⁶ SKR (2018). ”Skolans rekryteringsutmaningar”

¹⁷ Mälardalsrådet (2020). ”Rekryteringen till och från högre utbildning i Stockholm-Mälardalenregionen”

5. In- och utflöden av lärare mellan kommuner

I detta kapitel analyseras utbildade lärares flyttmönster samt in- och utflöde från arbetsmarknaden. Detta analyseras då det påverkar lärarförsörjningen och skillnaderna mellan kommuner. Skillnader i in- och utflöden (i form av nyexaminerade och pensioner) mellan kommuner påverkar också den demografiska sammansättningen av lärare i olika kommuner. Analysen utgår från utbildade lärare vilka i stor utsträckning också arbetar som lärare (se kapitel 6). Med andra ord så är det inte yrkesverksamma lärare som studeras i detta kapitel utan snarare utbildade lärare.

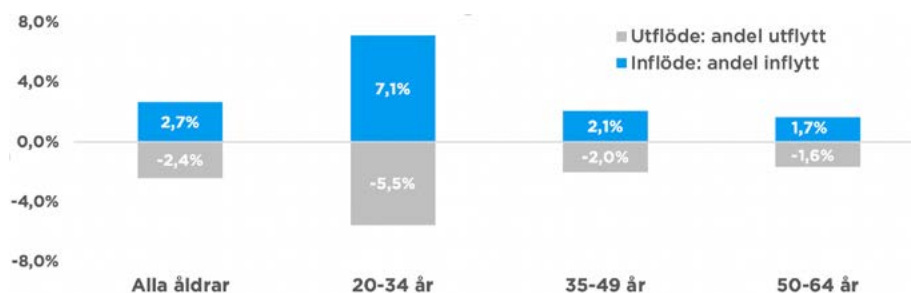
Inflyttning av personer med pedagogisk utbildning till kommuner i Stockholm-Mälardalen är generellt högre än utflyttningen

I Figur 17 visas in- och utflyttningsnivåer i Stockholm-Mälardalen över kommungränser, för olika åldersgrupper för personer med pedagogisk utbildning. Statistiken avser ett årligt genomsnitt och beräknas utifrån antalet kommunöverskridande flyttare 2016-2017 samt 2017-2018. Antalet personer med pedagogisk utbildning ökar i genomsnitt med 2,7 procent årligen genom inflyttning till kommuner i Stockholm-Mälardalen. Genom utflyttning från kommuner i Stockholm-Mälardalen minskar antalet personer med pedagogisk utbildning med 2,3 procent. Nettoinflödet av personer med pedagogisk utbildning genom flytt blir därför i genomsnitt +0,4 procent till kommunerna i länet. Den geografiska rörligheten över kommungränser är något större bland personer med pedagogisk utbildning i åldern 34–49 år jämfört med personer i åldern 50–64 år. Personer med pedagogisk utbildning i åldern 20-34 år är betydligt mer geografiskt rörliga på arbetsmarknaden och tenderar i högre grad att flytta från en kommun till en annan. Som tidigare beskrivits i rapporten är en yngre lärarkår förknippat med högre andel behöriga lärare, men bland yngre lärare är också personalomsättningen högre vilket föranleder en högre så kallad friktionsarbetslöshet, den typen av arbetslöshet som kopplas till jobbsökarprocessen och tiden det tar för att matcha arbetsgivare med arbetstagare. Vidare innebär en högre personalomsättning olika typer av kostnader för verksamheten, så som kostnad för rekrytering och introduktion av ny personal.

¹⁸ I analysen ingår utbildningskoderna 15F, 15G, 15S, 15P samt 15V.

¹⁹ Med detta följer att yngre personer med lärarutbildning också är mer rörliga på arbetsmarknaden över lag, vilket exempelvis påvisas i Örebro universitets (2020) rapport "Skolpersonalens rörlighet på arbetsmarknaden i Örebro kommun och lään"

²⁰ Av Läraförbundets (2019) analys framkommer dock att en stor andel av yngre lärare är obehöriga.

Figur 17. In- och utflytt av personer med pedagogisk utbildning i kommuner i Stockholm-Mälardalenregionen uppdelat efter de olika ålderskategorierna

Källa: SCB, flyttstatistik för 2016, 2017 och 2018.

Not: I analysen över personer med pedagogisk utbildning ingår utbildningskoderna 15G, 15H, 15S, 15P samt 15V.

Tabell 7 visar inflytt och utflytt över kommungränser för personer med pedagogisk utbildning, efter olika typer av geografiska indelningar. Siffrorna är uttryckta som andelar av befolkningen som har pedagogisk utbildning. I tabellen visas även flyttnettot, vilket är andelen som flyttar in i en kommun minus andelen som flyttar ut. Som återspeglas i Tabell 7 varierar flyttnettot mellan kommuner i olika FA-regioner från cirka 0% till 1,1%. FA-regionen Nyköping-Oxelösund sticker ut med högst (positivt) kommunalt flyttnetto medan FA-regionen Vansbro sticker ut med lägst flyttnetto. Vidare ser vi att flyttnettot är något högre i mindre städer/kommuner än i större städer/kommuner. I mindre städer och på landsbygden är flyttnettot ca 0,7% jämfört med ca 0,2% i storstäder. Samtidigt är den totala geografiska rörligheten (inflytt och utflytt sammantaget) nästan två gånger så stor i storstäder som i städer av mindre storlek och på landsbygd.

Lärförsörjningen påverkas givetvis av inflyttning och utflyttning i kommuner av personer med pedagogisk utbildning, men en förbättrad kompetensförsörjning genom inflytt sker då på bekostnad av utflytt från en annan kommun. Som framkommer är dock att kommunerna i Stockholm-Mälardalenregionen drar nytta av geografisk rörlighet då flyttnettot typiskt sett är positivt. Detta betyder alltså att det genomsnittliga flyttnettot i övriga landet är negativt.

Tabell 7. Inflytt och utflytt över kommungränser bland personer med pedagogisk utbildning, snitt 2016–2018, Stockholm-Mälardalenregionen

Geografi	Grupp	Inflytt	Utflytt	Flytt-netto
FA-region	Avesta-Hedemora	2,4%	-2,0%	0,4%
	Bollnäs-Ovanåker	1,7%	-1,1%	0,5%
	Eskilstuna	1,9%	-1,3%	0,6%
	Falun-Borlänge	2,4%	-1,9%	0,4%
	Gotland	2,0%	-1,1%	0,9%
	Gävle	1,9%	-1,6%	0,3%
	Hudiksvall	1,2%	-1,0%	0,3%
	Jönköping	1,1%	0,0%	1,1%
	Karlskoga	2,1%	-1,6%	0,5%
	Karlstad	2,3%	-2,0%	0,3%
	Linköping-Norrköping	1,6%	-1,5%	0,0%
	Ljusdal	1,9%	-1,0%	1,0%
	Ludvika	2,4%	-1,4%	1,0%
	Malung-Sälen	2,6%	-1,7%	0,9%
	Mora	2,3%	-2,1%	0,2%
	Nyköping-Oxelösund	2,9%	-1,7%	1,1%
	Stockholm	3,3%	-3,1%	0,2%
	Torsby	1,2%	-0,6%	0,6%
	Vansbro	2,1%	-2,1%	0,0%
	Västerås	2,2%	-1,8%	0,4%
Västland	2,1%	-1,6%	0,5%	
Örebro	2,1%	-1,9%	0,2%	
Kommuntyp	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	2,3%	-1,6%	0,7%
	Större städer och kommuner nära större stad	2,1%	-1,8%	0,3%
	Storstäder och storstadsnära kommuner	3,5%	-3,4%	0,2%

Källa: SCB, flyttstatistik för 2016, 2017 och 2018.

Not: I analysen över personer med pedagogisk utbildning ingår utbildningskoderna 15G, 15H, 15S, 15P samt 15V. Statistiken avser årliga genomsnitt baserat på perioden 2016–2018.

Utflytet genom pensionsavgången och vidareutbildning är större än inflödet som skapas genom nyexamination

I Stockholm-Mälardalenregionen uppgår det årliga utflytet ur utbildningsgruppen *pedagogisk utbildning*, som andel av befolkningen som tillhör utbildningsgruppen, till 3,2 % genom pensionsavgångar och 0,1% genom att personer vidareutbildas (Figur 18).²¹ Detta baserat på statistik för 2016 till 2018. Inflödet och utflytet avser årligt genomsnitt baserat på perioden 2016–2018. Det årliga inflödet till utbildningsgruppen genom nyexamination uppgår samma period till 2,7 %, vilket ger ett nettoflöde på -0,6 %. Med andra ord minskar antalet personer med pedagogisk utbildning i Stockholm-Mälardalenregionen om man endast ser till inflöde genom nyexaminerade och utflyde genom pensionsavgångar och att personer vidareutbildar sig. Då statistiken är baserad på utbildningsgrupp är detta inte detsamma som att undersöka in- och utflöden av yrkesverksamma lärare. Andelen som lämnar sektorn genom yrkesbyte, men alltså inte genom att först genomgå vidareutbildning ligger på desto högre nivåer.²² Analysen ger dock en bild av de underliggande flödesnivåerna sett utifrån perspektivet utbildningsgruppsstillhörighet. Vidare bör noteras att pensionsavgång i statistiken avser att en person fyllt 65 och därför inte nödvändigtvis att personen har slutat vara yrkesaktiv. Detsamma gäller för utflyde genom vidareutbildning.

²¹ Pedagogisk utbildning avser här utbildningskoderna 15F, 15G, 15S, 15P samt 15V

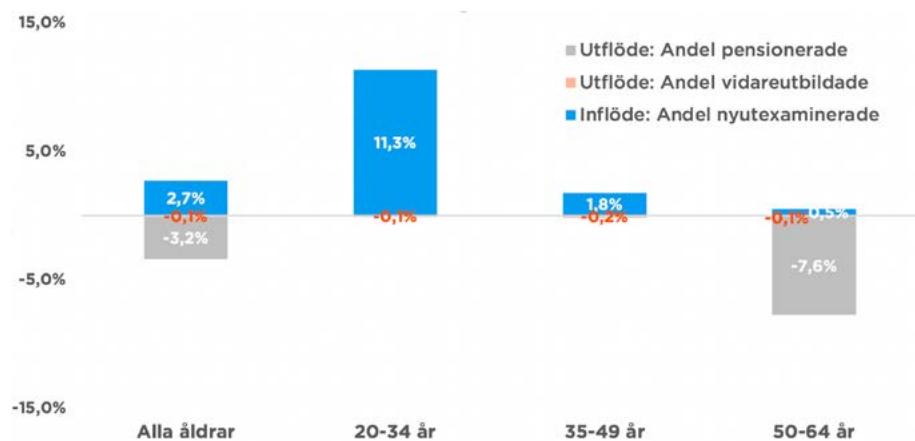
²² Ca 6 % lämnar sektorn genom yrkesbyte enligt SCB (2017). "Lärare utanför yrket".

Personer som vidareutbildas har fortfarande pedagogiska utbildningar och kan därför fortsätta arbeta som lärare. Sett till vidareutbildning bör noteras att endast utbildningar på högskolenivå ingår i statistiken, och exempelvis inte vidareutbildning genom YH-utbildningar.

Nettoinflödet till gruppen med pedagogisk utbildning i Stockholm-Mälardalenregionen är som störst i åldrarna 20–34 år, med 11,3% i inflöde genom nyexamination och 0,1% utflöde genom att personer vidareutbildas. Det stora inflödet faller sig naturligt då sannolikheten att utbilda sig i yngre ålder är högre än i äldre åldrar. Inflödet genom nyexamination i pedagogiska utbildningar för åldersgruppen 35–49 år uppgår till 1,8 % medan utflöden genom vidareutbildning uppgår till 0,2 %. För denna åldersgrupp råder alltså ett positivt nettoutflöde in i utbildningsgruppen på omkring 1,6 % årligen, i relation till antalet som i åldersgruppen som vid början av året tillhörde utbildningsgruppen.

Stora pensionsavgångar har pekats ut som en betydande utmaning för lärarförsörjningen i landet.²³ Detta gäller i synnerhet för gruppen speciallärare och specialpedagoger där yrkesverksamma lärare generellt är äldre. Som framgår tidigare i rapporten (Tabell 4 och Tabell 5) skiljer sig åldersstrukturen bland lärare i hög utsträckning mellan kommuner, vilket medför att stora pensionsavgångar har olika stor inverkan på lärarbristen i olika kommuner.

Figur 18. Flöden av utbildade lärare i Stockholm-Mälardalenregionen bland personer med pedagogisk utbildning

Källa: SCB

Not: I analysen över personer med pedagogisk utbildning ingår utbildningskoderna 15G, 15H, 15S, 15P samt 15V. Tidsperioden avser genomsnitt 2016/2017 och 2017/2018. Notera att vidareutbildning innebär att man lämnar utbildningsgruppen pedagogisk utbildning. Källa: SCB, flyttstatistik för 2016, 2017 och 2018.

Sett till inflöden genom examination och utflöden till följd av vidareutbildning och pensioner, råder relativt stora skillnader mellan de funktionella arbetsmarknadsregioner som ingår i Stockholm-Mälardalenregionen. FA-regionen Västland har det högsta årliga nettoinflödet på 0,5% medan det lägsta finns i Malung-Sälen, där det råder ett årligt nettoutflöde på 3 % i relation till utbildningsgruppens storlek vid årets början.

²³ Lärarförbundet (2018) "Stora pensionsavgångar ökar lärarbristen ytterligare", SKR (2021) "Lärarstatistik"

Vidare pekar resultaten på att det i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner råder ett årligt nettoutflöde på 1,6%. I större städer och kommuner nära en större stad är nettoutflödet 0,7%. I storstäder och storstadsnära kommuner är nettoutflödet ur gruppen personer med pedagogisk utbildning 0,2%. Nettoflödessiffrorna är starkt kopplade till åldersfördelningen bland personer med pedagogisk utbildning. Ju fler yngre personer med pedagogisk utbildning, och ju färre äldre som är nära pensionsålder, desto högre nettoinflöde råder.

Resultaten som pekar på negativa nettoflöden från utbildningsgruppen är i linje med flera tidigare studier, däribland UKÄ (2019) där det s.k. ”nybörjarbehovet” prognosticeras för att det framtida behovet ska tillgodoses, samt SCB:s (2019) lärarprognos. Resultaten visar på ett genomgående behov av ett ökat antal ”nybörjare” in till yrket, något som resultaten i denna rapport också visar på.²⁴ Sett till olika kategorier av lärare är nybörjarbehovet relativt större för ämneslärare 7–9, grundlärare 4–6 samt yrkeslärare.

Tabell 8. In- och utflöden exklusive flytt bland personer med pedagogisk utbildning, Stockholm-Mälardalenregionen

Geografi	Grupp	Inflöde: Andel nyutexaminerade	Utflöde: Andel vidareutbildade	Utflöde: Andel pensionerade	Nettoflöde exklusive flytt
FA-region	Avesta-Hedemora	3,4%	-0,2%	-3,7%	-0,5%
	Bollnäs-Ovanåker	1,8%	-0,1%	-3,2%	-1,5%
	Eskilstuna	2,9%	0,0%	-2,8%	0,1%
	Falun-Borlänge	2,0%	-0,2%	-3,9%	-2,0%
	Gotland	2,6%	-0,1%	-4,0%	-1,4%
	Gävle	2,3%	0,0%	-3,4%	-1,2%
	Hudiksvall	1,5%	0,0%	-3,9%	-2,5%
	Jönköping ²⁵	1,7%	0,0%	-4,6%	-2,9%
	Karlskoga	2,8%	-0,1%	-2,9%	-0,2%
	Karlstad	2,1%	-0,1%	-3,0%	-1,0%
	Linköping-Norrköping	2,6%	-0,1%	-3,2%	-0,7%
	Ljusdal	2,5%	0,0%	-4,4%	-1,9%
	Ludvika	1,8%	0,0%	-4,0%	-2,2%
	Malung-Sälén	0,6%	0,0%	-3,7%	-3,0%
	Mora	2,5%	-0,2%	-4,4%	-2,1%
	Nyköping-Oxelösund	1,5%	-0,1%	-4,0%	-2,6%
	Stockholm	3,1%	-0,2%	-3,2%	-0,3%
	Torsby	1,6%	0,0%	-3,7%	-2,1%
	Vansbro	1,4%	0,0%	-2,5%	-1,1%
Västerås	2,4%	0,0%	-3,3%	-0,9%	
Västland	2,8%	0,0%	-2,4%	0,5%	
Örebro	2,3%	-0,1%	-2,9%	-0,8%	
Kommuntyp	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	2,1%	-0,1%	-3,7%	-1,6%
	Större städer och kommuner nära större stad	2,7%	-0,1%	-3,2%	-0,7%
	Storstäder och storstadsnära kommuner	3,0%	-0,2%	-3,1%	-0,2%

Källa: SCB, flyttstatistik för 2016, 2017 och 2018.

Not: I analysen över personer med pedagogisk utbildning ingår utbildningskoderna 15G, 15H, 15S, 15P samt 15V. Statistiken avser årliga genomsnitt baserat på perioden 2016–2018.

²⁴ UKÄ (2019). "Framtidens behov av högskoleutbildade", SCB (2019). "Lärarprognos 2019"

²⁵ I FA-region Jönköping ingår endast kommunen Ydre, som geografiskt tillhör Stockholm-Mälardalenregionen.

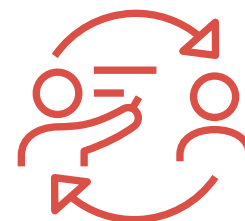

Kortare diskussion om resultaten

I kapitel 3 kunde vi se att lärarnas åldersstruktur markant skiljer sig mellan kommuner i Stockholm-Mälardalenregionen. I detta och i föregående kapitel har vi delvis fått svar på varför åldersfördelningen skiljer sig. Tillströmningen av nyexaminerade lärare sker i störst utsträckning i storstäder och större städer, vilka i sin tur ligger närmare lärosätena än landsbygdskommuner och mindre städer. Den höga åldersstrukturen i landsbygdskommuner som redovisas i kapitel 3 visar sig också avspelas i många pensionsavgångar under de senaste åren. Resultaten i kapitlet visar helt enkelt en väntad bild baserat på resultaten i tidigare kapitel. Det ska dock tilläggas att resultaten som redovisas i detta kapitel är en ögonblicksbild (2016–2018) och att det är möjligt att åren som redovisas är avvikande från hur det brukar se ut. Detta gäller framför allt resultaten på finare geografisk nivå, exempelvis FA-region. Med det sagt så har ändå ett antal mönster gällande lärares flyttar och val av bostadsorter kunnat identifieras.

6. Yrkesbytare

I detta kapitel analyseras utbildade lärares yrkesval och i vilken grad de arbetar som lärare och andra skolyrken. Vi analyserar dels hur utbildade lärare fördelar sig mellan olika yrken, dels hur det skiljer sig mellan olika län i Stockholm-Mälardalenregionen.

Nedan visar vi att yrkesbytande är en viktig orsak till lärarbristen i många kommuner. Det ska tilläggas att det inte är något negativt i sig att utbildade lärare inte jobbar som lärare. I motsats kan det ses som något positivt att lärarutbildning inte nödvändigtvis betyder att man bara kan arbeta som lärare, vilket gör utbildningen mer attraktiv. Att utbildade lärare befinner sig utanför läraryrket är dock negativt just för tillgången på lärare som jobbar i skolan.

Utbildade lärares yrkesval har studerats tidigare. SCB uppskattar andelen utbildade lärare som är utanför yrket till 15 procent. I rapporten beskrivs anledningar till att vissa utbildade lärare gör andra yrkesval än lärare.²⁶ Det framkommer att en vanlig anledning till att personer lämnar läraryrket är arbetsmiljörelaterad, till exempel stress och arbetsbelastning. Möjlighet att styra sin egen arbetssituation och lön identifieras också som viktiga faktorer. Frågan har belysts i en rapport från Örebro universitet som undersöker skolpersonalens rörlighet på arbetsmarknaden i Örebro kommun och län för olika grupper. De finner bland annat att sannolikheten att lämna skolyrket är större bland manlig personal och särskilt bland de män som arbetar inom förskolan.²⁷

Analysen i detta kapitel fokuserar på fyra utbildningskategorier. Totalt finns 10 utbildningsgrupper enligt klassificeringen SUN. Exempelvis Allmän utbildning, Humaniora och konst, Teknik och tillverkning och Tjänster. Inom utbildningsgruppen Pedagogik och lärarutbildning finns tio underkategorier av vilka vi i denna rapport fokuserar på fyra (antal utbildade i Stockholm-Mälardalenregionen inom respektive utbildningskategori i parentes):

- Lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar (32 200)
- Ämneslärarutbildning, allmänna ämnen (29 700)
- Utbildning för lärare i praktiskt-estetiskt ämne (10 600)
- Speciallärarutbildning (5 100)

Totalt rör det sig om cirka 77 000 individer som har någon av dessa lärarutbildningar i Stockholm-Mälardalenregionen. Dessa är de vanligaste utbildningskategorier för grundskolelärare och det är dessa som kommer analyseras vidare i detta kapitel. I bilagan del 11.2 redovisas exkluderade kategorier inom pedagogik och utbildning.

Utbildade lärare arbetar framför allt som lärare. För de fyra studerade utbildningskategorierna är arbete som lärare vanligast men fördelningen inom respektive kategori är olika jämn (Figur 19). Förutom arbete som lärare är det också vanligt att arbeta som rektor samt olika typer av pedagoger.

²⁶ SCB (2017). "Lärare utanför yrket". Uppskattningen på 15 procent skiljer sig något från skattningen i denna rapport. Metoden är snarlik men underlaget är annorlunda, dels så använda annat urval av SSKY, dels innefattar den studien hela Sverige.

²⁷ Örebro universitet (2020). "Skolpersonalens rörlighet på arbetsmarknaden i Örebro kommun och län"

Figur 19. Fördelningen mellan yrken för utbildade lärare, år 2019, Stockholm-Mälardalenregionen

15H Ämneslärarutbildning, allmänna ämnen		15G Lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar	
Yrke	Andel	Yrke	Andel
Grundskollärare	40 %	Grundskollärare	60 %
Gymnasielärare	27 %	Förskollärare	15 %
Rektorer, nivå 2	6 %	Rektorer, nivå 2	4 %
Övriga pedagoger med teoretisk specialistkompetens	3 %	Speciallärare och specialpedagoger m.fl.	3 %
Speciallärare och specialpedagoger m.fl.	2 %	Övriga pedagoger med teoretisk specialistkompetens	2 %
Planerare och utredare m.fl.	2 %	Gymnasielärare	2 %
Lärare i yrkesämnen	1 %	Fritidspedagoger	1 %
Övriga universitets- och högskollärare	1 %	Planerare och utredare m.fl.	1 %
Förskollärare	1 %	Förskolechefer, nivå 2	1 %
Lednings- och organisationsutvecklare	1 %	Barnskötare	0,5 %
Övriga yrken	16 %	Övriga yrken	11 %

15S Speciallärarutbildning		15P Utbildning för lärare i praktiskt-estetiskt ämne	
Yrke	Andel	Yrke	Andel
Speciallärare och specialpedagoger m.fl.	66 %	Grundskollärare	38 %
Grundskollärare	10 %	Gymnasielärare	12 %
Rektorer, nivå 2	5 %	Övriga pedagoger med teoretisk specialistkompetens	11 %
Gymnasielärare	3 %	Musiker, sångare och kompositörer	5 %
Förskollärare	3 %	Rektorer, nivå 2	3 %
Planerare och utredare m.fl.	1 %	Lärare i yrkesämnen	2 %
Förskolechefer, nivå 2	1 %	Planerare och utredare m.fl.	1 %
Övriga pedagoger med teoretisk specialistkompetens	1 %	Speciallärare och specialpedagoger m.fl.	1 %
Övriga universitets- och högskollärare	1 %	Övriga universitets- och högskollärare	1 %
Övriga utbildare och instruktörer	1 %	Idrottstränare och instruktörer m.fl.	1 %
Övriga yrken	9 %	Övriga yrken	25 %

Källa: Supercross (SCB)

Hur stor andel av utbildade lärare arbetar inom skolyrken?
För att analysera utbildade lärares yrkesval har Ramboll kategoriserat de yrkesgrupper som finns enligt den struktur som SCB använder för att kategorisera yrken (SSYK 2012) i tre kategorier (antal yrkesgrupper in parentes):

- Lärare och pedagoger (7)
- Andra skolyrken (12)
- Övriga yrken (402)²⁸

9-28 procent av de utbildade lärarna arbetar inte inom skolyrken (Figur 20). De som studerat lärarutbildningen för grundskolans lägre åldrar samt speciallärare utgör den grupp som i högst grad arbetar inom skola - cirka 90 procent. De som gått utbildningen för lärare i praktiskt-estetiska ämnen arbetar i lägst grad inom skola – cirka 72 procent.

Figur 20. Andelen personer med pedagogisk utbildning som arbetar som lärare/pedagoger kontra inom något annat skolyrke eller något övrigt yrke, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Supercross (SCB)

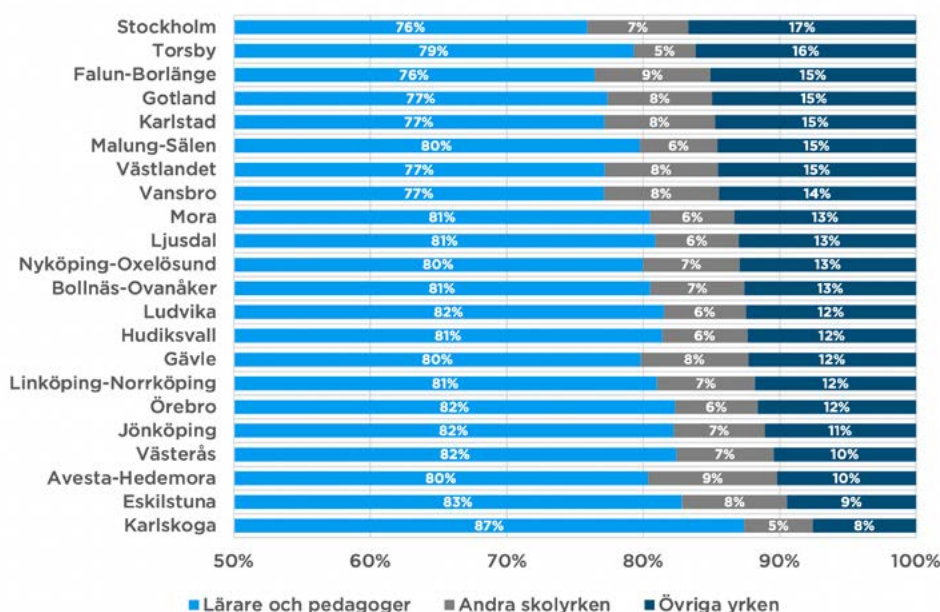
Not: För definition vad som ingår i respektive yrkeskategori, se Tabell 14

²⁸ I bilagan del 11.2 redovisas vilka yrkesgrupper som ingår i respektive kategori, se Tabell 14

Andelen utbildade lärare som arbetar inom ett skolyrke varierar mellan 83 och 92 procent i de FA-regioner som finns i Stockholm-Mälardalenregionen (Figur 21). Medan cirka 90 procent av de som är utbildade lärare i Karlskoga, Eskilstuna och Avesta-Hedemora arbetar inom skolan, är det enbart cirka 80% av alla med lärarutbildning i FA-Stockholm och FA-Torsby som gör detta.

Figur 21. Andel av personer med lärarutbildning (15S, 15P, 15H, 15G) som arbetar som lärare/pedagoger samt andra yrken inom skola, per FA-region, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Supercross (SCB)

Not: För definition vad som ingår i respektive yrkeskategori, se Tabell 14

Studien från Örebro universitet (refererad till ovan) visar också på att utbildade lärare tenderar att vara mer rörliga på arbetsmarknader som är större, alltså rörligheten är större i större kommuner.²⁹ Detta ligger i linje med resultaten i Tabell 9 som visar att det finns en större andel lärare utanför yrket i större städer jämfört med mindre.³⁰ Generellt kan man se att utbildade lärare framför allt arbetar inom skolyrken i kommuner nära storstäder och större städer men inte i själva storstäderna eller större städerna.

²⁹ Örebro universitet (2020). "Skolpersonalens rörlighet på arbetsmarknaden i Örebro kommun och län"

³⁰ Korrelationskoefficient mellan kommunstorlek och andel utbildade lärare i läraryrket=-0,29 (redovisas ej i tabell)

Tabell 9. Andel av personer med lärarutbildning (15S, 15P, 15H, 15G) som arbetar som lärare/ pedagoger samt andra yrken inom skola, per kommungrupp, Stockholm-Mälardalenregionen

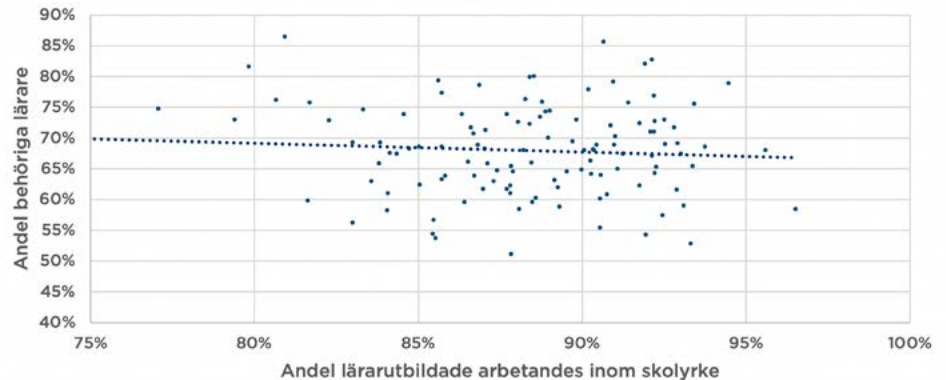
Kommungrupp	Andel
Pendlingskommun nära större stad	91%
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	90%
Lågpendlingskommun nära större stad	89%
Pendlingskommun nära storstad	88%
Landsbygdskommun	87%
Mindre stad/tätort	87%
Större stad	86%
Landsbygdskommun med besöksnäring	84%
Storstäder	77%

Källa: Supercross (SCB)

6.1 Yrkesbytares påverkan på tillgången

Kopplingen mellan tillgången på behöriga lärare och andelen utbildade lärare som jobbar inom skola i en kommun är svag (Figur 22). Det är tydligt i figuren att kommuner med hög andel av de utbildade lärarna inom skolyrken inte nödvändigtvis har hög andel behöriga lärare. Det finns dock en svag koppling vilket illustreras av trendlinjen i figuren.

Figur 22. Andel utbildade lärare sysselsatt inom skolyrke och andel behöriga lärare per kommun

Källa: SCB, Skolverket, bearbetning av Ramboll

Not: Varje prick representerar 1 av 121 kommunerna i Stockholm-Mälardalenregionen. Lärarutbildade avser SUN-koder 15S, 15P, 15H, 15G.

Hur skulle andelen behöriga lärare påverkas om fler stannade i yrket?

Även om det inte finns en tydlig koppling mellan kommuner med låg andel behöriga lärare och andel utbildade lärare som arbetar inom skola, så finns här en potential för att öka andelen. Nedan presenteras ett räkneexempel för att illustrera denna potential. Totalt finns cirka 75 000 individer med lärarutbildning (15S, 15P, 15H, 15G) och sysselsättning i Stockholm-Mälardalenregionen. Cirka 11 000 av dessa arbetar inte inom ett skolyrke. Nedan redovisas utfallet om hälften av dessa (per kommun) skulle återvända till eller börja med läraryrket med behörighet och ersätta obehöriga

lärare (Tabell 10). Vi kan se att den största potentialen när det kommer till denna faktor finns i storstäder (Stockholm) och vissa större städer - Borlänge (11%), Eskilstuna (11%), Gävle (13%), Karlstad (35%), Linköping (16%), Norrköping (11%), Södertälje (10%), Uppsala (19%), Västerås (13%), Örebro (18%). I bilaga del 11.2 redovisas resultaten uppdelat på FA-region (Figur 33).

Tabell 10. Andel av personer med lärarutbildning (15S, 15P, 15H, 15G) som arbetar som lärare/ pedagoger samt andra yrken inom skola, per kommungrupp, Stockholm-Mälarenregionen

Kommungrupp	Andel behöriga lärare idag	Potentiell ökning
Storstäder	75%	30%
Större stad	69%	16%
Landsbygdskommun med besöksnäring	66%	15%
Mindre stad/tätort	66%	12%
Landsbygdskommun	63%	11%
Pendlingskommun nära storstad	70%	11%
Lågpendlingskommun nära större stad	66%	11%
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	67%	9%
Pendlingskommun nära större stad	72%	8%

Källa: SCB, Skolverket, bearbetning av Ramboll

Kortare diskussion om resultaten

Det finns utbildade lärare som inte arbetar som lärare vilket ger en negativ effekt på lärartillgången. Vi har i detta kapitel visat att potentialen som detta innebär skiljer sig dels mellan kommuner och kommungrupper, dels mellan olika typer av lärare. Att lärare befinner sig utanför yrket i stor utsträckning är en sanning med modifiering. Reglab (2018) visar att utbildade lärare - relativt övriga utbildningsgrupper - i hög utsträckning befinner sig inom yrket. Exempelvis redovisas att utbildade lärare för grundskolans tidiga år befinner sig inom läraryrket till cirka 86 procent. Detta kan ställas i relation till poliser (90 procent), läkare (91 procent), barnmorskor (86 procent), lärarutbildning grundskola eller gymnasium (83 procent) eller förskollärare (81 procent). Med andra ord kan man både se det som att en hög eller låg andel utbildade lärare befinner sig utanför yrket. Som nämnt i kapitlet ovan finns det också en fördel med att alla utbildade lärare inte arbetar som lärare. Detta är fallet dels då det gör utbildningen mer attraktiv, dels då de kunskaper som lärare har kan vara användbara på andra arbetsplatser än skolan.

³¹ Reglab (2018) "Regionala matchningsindikatorer"

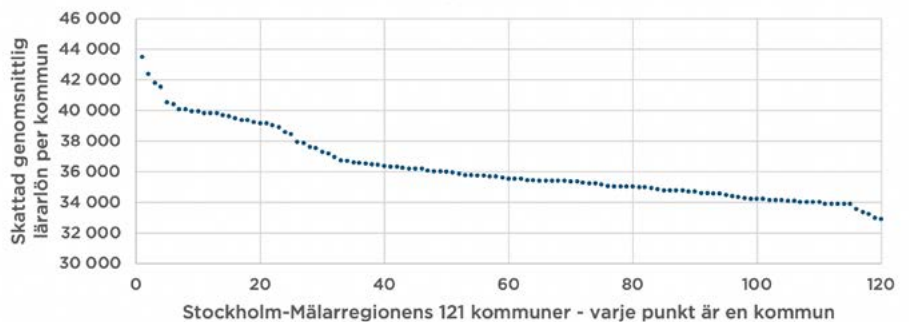
7. Ekonomi och attraktivitet

Kommuner har en mängd olika kännetecken som skiljer dem från varandra. I detta kapitel analyseras sådana som kan tänkas ha en påverkan på tillgången på lärare och som samtidigt är mätbara. Exempel som inte är mätbara är huruvida kommunen är en bra arbetsgivare eller om skolorna i kommunen är attraktiva att jobba i. Det vi kan studera är däremot löner, kommunal ekonomi och kommuners attraktivitet rent generellt.

Den genomsnittliga lärarlönen skiljer sig mellan kommunerna i Stockholm-Mälardalenregionen (Figur 23). Lärarlönerna är generellt högre i kommuner med större skatteintäkter och lägre i kommuner med mindre skatteintäkter. Korrelationen mellan den genomsnittliga skattekraften per invånare och den skattade lärarlönen är 0,78.³²

Figur 23. Skattad lärarlön per kommun, genomsnittlig bruttolön per månad, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: SCB, bearbetning av Ramboll

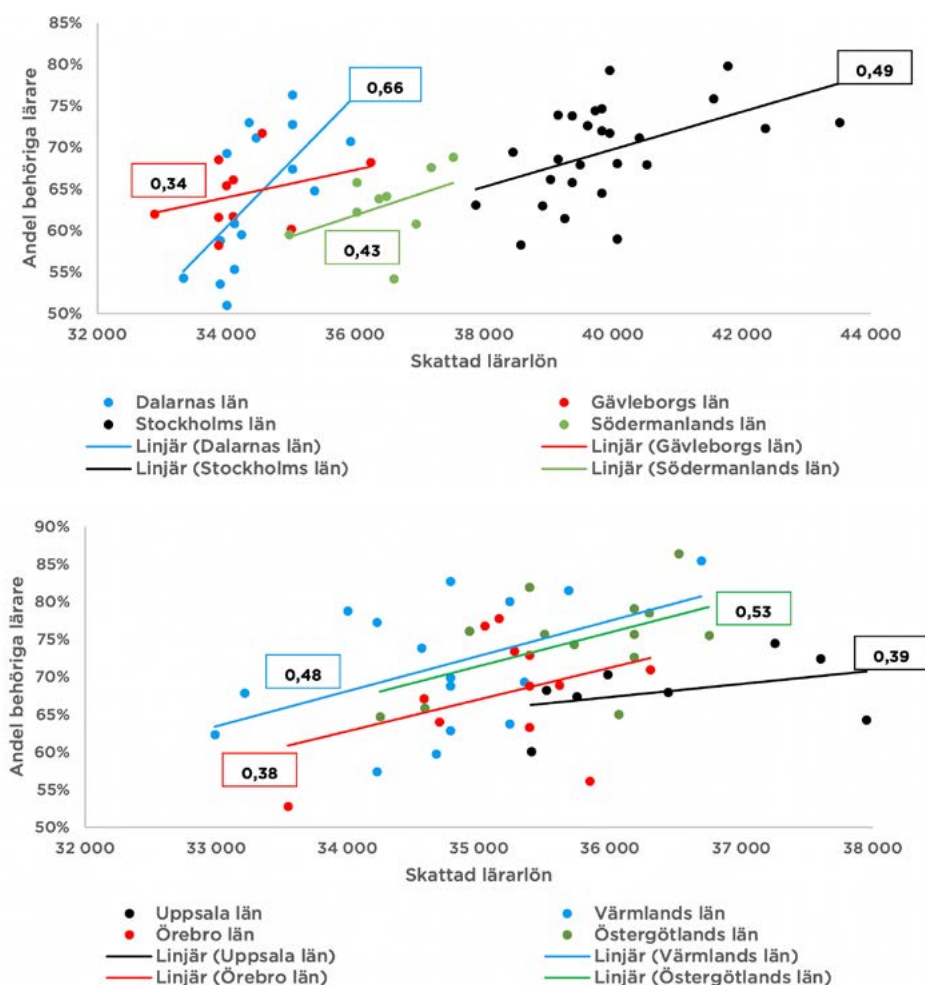
Not: Varje prick representerar 1 av 121 kommunerna i Stockholm-Mälardalenregionen. Lärarlönen är skattad baserat på kommunal lönenivå och lärarlönenivå för länet (SSYK 2341 - Grundskollärare).

Kommuner med högre lärarlöner har också en högre andel behöriga lärare (Figur 24). Detta samband är tydligt när vi analyserar län för län vilket görs i figuren nedan. Som exempel kan vi studera Dalarnas län i figuren nedan. Den genomsnittliga lärarlönen varierar mellan cirka 33 000 till 36 000 kronor (horisontell axel) och andelen behöriga lärare varierar mellan 51 procent och 76 procent (vertikal axel). Det är tydligt att det i snitt är kommuner med högre löner som också har högre andel behöriga lärare. I Stockholm varierar lönerna från 38 000 till 44 000 och andelen behöriga lärare varierar mellan 58% och 80%.

³² Skattekraft = Förförsvinkomst för boende i kommunen / antal personer boende i kommunen. Skattekraften påverkas således både av lönenivåer samt andel av befolkningen som förförsvarbetar. Korrelation på 0,78 kan tolkas som att variablerna hänger samman mycket väl.

Figur 24. Andel behöriga lärare och skattad lärarlön per kommun, uppdelat på län

Källa: Skolverket, SCB, bearbetning av Ramboll

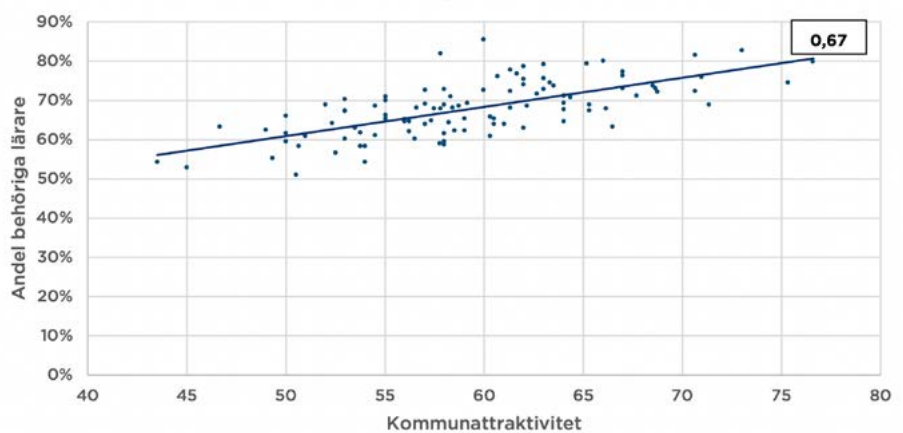
Not: Varje prick är en kommun. Värdet i fyrkant avser korrelationskoefficient mellan andel behöriga lärare och skattad lärarlön för respektive län. Sambandet mellan andel behöriga lärare och skattad lärarlön är statistiskt signifikant på 95% konfidensnivå då modellkonfigurationen inkluderar kontrollvariabler för län, alltså på det sätt som figurerna är modellerade.

Förklaringarna till detta resultat kan vara många. En viktig och kanske den mest avgörande delen av förklaringen är att lön har en påverkan på var en person vill jobba någonstans. Som beskrevs ovan finns det en tydlig koppling mellan lärarlöner och kommunal ekonomi – rikare kommuner har högre löner. Förklaringen skulle också kunna komma från det faktum att utbildade lärare föredrar att arbeta i kommuner med större ekonomiska resurser. Det är möjligt att god kommunal ekonomi också avspeglas i andra arbetsvillkor än lön och att det därav driver på skillnaden.

Generell kommunattraktivitet mäts löpande av SCB. Ett värde mellan 0-100 ges till respektive kommun baserat på enkäter där invånare i kommunen får besvara frågor om bland annat offentlig service, utbildnings- och arbetsmöjligheter, den offentliga miljön och trygghet. Det finns en tydlig koppling mellan kommunattraktivitet

och andelen behöriga lärare för kommunerna i Stockholm-Mälardalenregionen (Figur 25). Kommunattraktivitet är i sin tur relativt starkt kopplad till lärarlöner (korrelation 0,40) vilket leder till frågan vad som driver på skillnaderna. En tolkning är att en kommuns attraktivitet hänger samman med dess ekonomiska förutsättningar, då bättre ekonomiska förutsättningar möjliggör för kommunen att betala högre löner, ha bättre samhällsservice osv. Det är i sin tur lättare att locka lärare till kommuner som är mer attraktiva (vilket är en konsekvens av många faktorer) vilket gör att andelen behöriga lärare där är högre.

Figur 25. Andel behöriga lärare och kommunattraktivitet, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: SCB, Skolverket, bearbetning av Ramboll

Not: Varje prick är en kommun (121 kommuner i Stockholm-Mälardalenregionen). Värdet i fyrkant avser korrelationskoefficient mellan andel behöriga lärare och kommunattraktivitet (baserat på SCBs medborgarundersökning), indexvärden mellan 0-100.

Kortare diskussion om resultaten

Resultaten i kapitlet vittnar om en konkurrens mellan kommuner inom länen i Stockholm-Mälardalenregionen. Kommuner med högre löner har högre genomsnittlig skattekraft och är i genomsnitt mer attraktiva (baserat på SCB:s medborgarundersökningar). Dessa kommuner har också en högre andel behöriga lärare. Detta resultat gäller inom länen, men när vi studerar Stockholm-Mälardalenregionen som helhet bli mönstren svagare. Vi kunde se i kapitel 2 att det inom många län kompenseras för en låg andel behöriga lärare genom att ha fler lärare per elev. Denna kompensation kunde identifieras i majoriteten av länen men i varierande grad. Varför faktorerna som utretts i detta kapitel har ett samband med andelen behöriga lärare kan vara många, vilket diskuteras ovan. Faktum kvarstår dock att sambanden finns, vilket bör beaktas vid implementering av lösningar.

8. Skillnader inom kommuner

I tidigare kapitel har dels faktorer som påverkar den totala mängden behöriga lärare analyserats, dels faktorer som påverkar skillnader i andelen behöriga lärare mellan kommuner. I detta kapitel analyserar vi skillnader inom kommuner, mellan typer av huvudmän samt skillnader mellan områden.

8.1 Enskild eller kommunal huvudman

I detta kapitel analyseras huruvida huvudmannaskap har en påverkan på andelen behöriga lärare. Andelen behöriga lärare är lägre bland enskilda huvudmän jämfört med kommunala (Tabell 11). Detta förhållande gäller för alla aggregerade kommungrupper i Stockholm-Mälardalenregionen men skillnaden varierar, från 15 procent i Stockholm (storstäder) till 4 procent i kommungruppen mindre stad/tätort.

Hur stor andel av de yrkesverksamma lärarna som arbetar i enskilda skolor varierar också, från 22 procent i storstäder (Stockholm) till 5 procent i pendlingskommun nära mindre stad/tätort. Generellt kan man säga att andelen enskilda skolor är större i större städer och i närheten av dessa.

Tabell 11. Andel behöriga lärare uppdelat på kommungrupp och huvudman, Stockholm-Mälardalenregionen

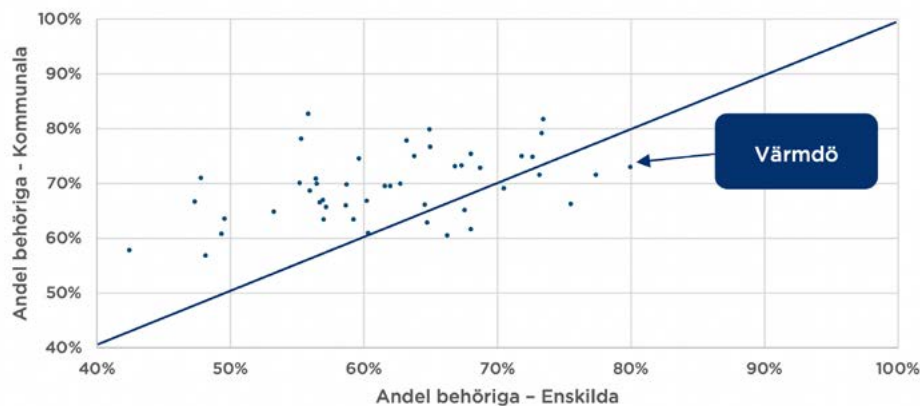
Kommungrupp	Behöriga - Kommunal	Behöriga - Enskild	Andel enskilda
Storstäder	78%	63%	22%
Pendlingskommun nära större stad	72%	60%	6%
Pendlingskommun nära storstad	71%	62%	19%
Större stad	71%	64%	14%
Lågpendlingskommun nära större stad	67%	56%	6%
Mindre stad/tätort	67%	63%	14%
Landsbygdskommun med besöksnäring	66%	55%	6%
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	66%	59%	5%
Landsbygdskommun	63%	55%	8%

Källa: Skolverket

Not: Färger avser cellernas värden relativt varandra. Andel enskilda avser andel lärare verksamma i enskilda skolor.

Tabell 11 målar en tydlig bild, nämligen att skolor med enskilda huvudmän har en lägre andel behöriga lärare jämfört med kommunala skolor. Det finns dock kommuner där detta inte är fallet (Figur 26). I figuren nedan visas andelen behöriga lärare per kommun uppdelat på enskilda och kommunala huvudmän. I cirka 20 procent av kommunerna har skolorna med enskilda huvudmän högre andel behöriga lärare än de kommunala. Som exempel lyfts i figuren Värmdö kommun där de enskilda skolorna i snitt har 80 procent behöriga lärare medan de kommunala har 73 procent.

Figur 26. Andel behöriga lärare per kommun uppdelat på enskilda och kommunala huvudmän, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Skolverket, bearbetning av Ramboll

Not: Enbart kommuner med enskilda och kommunala skolor inkluderas i figuren. Skolor med mindre än 10 lärare har exkluderats när andelarna sammanställts.

8.2 Socioekonomiska grupper

För att analysera huruvida skolor i mer socioekonomiskt utsatta områden har en lägre eller högre andel behöriga lärare utgår vi från befolkningens utbildningsnivå. Analysen genomförs i ett antal steg: Först delar vi upp Stockholm-Mälardalenregionen i små områden och undersöker vilka som har en grundskola, vilket är 1 300 stycken.³³ I nästa steg ser vi på befolkningens genomsnittliga utbildningsnivå i dessa 1 300 områden. Sedan delar vi upp områdena i två kategorier:

- Områden där befolkningen har låg utbildningsnivå: 120 stycken.
- Områden där befolkningen har hög utbildningsnivå: 1 180 stycken.

Andelen behöriga lärare är större i områden där de boende har en högre utbildningsnivå (Tabell 12). Detta samband gäller för i princip alla kommuner i Stockholm-Mälardalenregionen i varierande grad. I mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner i Örebro län exempelvis är andelen behöriga lärare 76 procent i områden där utbildningsnivån för de boende är hög, medan andelen behöriga lärare är 55 procent i områden där utbildningsnivån är låg. Det finns dock kommuner som avviker från detta mönster, exempelvis större städer och kommuner nära större stad i Värmland.

³³ Den geografiska indelningen DeSo – Demografiska statistikområden används.

Tabell 12. Andel behöriga lärare och antal lärare uppdelat på skolor i områden med hög/låg utbildningsnivå bland de boende, per län och kommungrupp, år 2020, Stockholm-Mälardalenregionen

Län	Kommungrupp	Behöriga lärare - skolor i områden med hög utbildning	Behöriga lärare - skolor i områden med låg utbildning	Skillnad - andel behöriga	Antal lärare - hög utbildning	Antal lärare - låg utbildning
Dalarna	Mindre städer	64%	58%	6%	1 133	201
	Större städer	68%	50%	18%	432	116
Gotland	Mindre städer	69%	48%	21%	324	46
	Större städer	66%	64%	2%	657	367
Gävleborg	Mindre städer	66%	63%	4%	707	108
	Större städer	66%	64%	2%	657	367
Stockholm	Mindre städer	63%	65%	-2%	198	85
	Större städer	72%	63%	9%	11 626	1 759
Södermanland	Mindre städer	67%	61%	7%	463	345
	Större städer	68%	60%	8%	602	196
Uppsala	Mindre städer	63%	61%	2%	912	284
	Större städer	65%	59%	6%	126	42
Värmland	Mindre städer	73%	62%	12%	2 073	226
	Större städer	71%	66%	5%	351	260
Västmanland	Mindre städer	79%	80%	-1%	1 100	81
	Större städer	79%	80%	-1%	1 100	81
Örebro	Mindre städer	69%	62%	7%	186	168
	Större städer	66%	57%	10%	1 248	286
Östergötland	Mindre städer	76%	55%	21%	236	156
	Större städer	72%	60%	12%	1 390	279
Östergötland	Mindre städer	81%	69%	12%	119	15
	Större städer	74%	67%	7%	2 507	512

Källa: SCB, Skolverket, bearbetning av Ramboll

Not: Mindre städer: Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Storstäder: Storstäder och storstadsnära kommuner

Större städer: Större städer och kommuner nära större stad

Skolor med färre lärare än 10 har exkluderats. Alla grundskolor enligt Skolverkets register utgör urvalet. Baserat på skolans adress har DeSo-område som skolan ligger i identifierats (totalt 1 057 DeSo-områden i Stockholm-Mälardalenregionen). Baserat på data för utbildningsnivåer i dessa områden har andelen som inte har gymnasial utbildning räknats fram. Slutligen görs en uppdelning av DeSo-områdena där områden med "hög utbildning" avser områden där mer än 75% har gymnasial utbildning eller mer. Områden "låg utbildning" är områden där mindre än 25% har gymnasial utbildning eller mer. Antalet lärare i områden med låg utbildning utgör cirka 10 procent av populationen. Icke-viktade medelvärden från skolnivå per geografisk enhet.

Uppdelningen av områden baserat på utbildningsnivå är gjord så att cirka 20 procent av de yrkesverksamma lärarna i Stockholm-Mälardalenregionen arbetar i områden med "låg" utbildningsnivå och 75 procent i områden med "hög" utbildningsnivå. Ramboll har gjort samma uppdelning men baserat på andelen av hushållen med låg ekonomisk standard också vilket ger liknande huvudresultat – att skolor i områden med hög andel hushåll med låg ekonomisk standard har lägre andel behöriga lärare i sina skolor. Med andra ord kan man sammanfatta resultaten med att skolor i socialt svagare områden har lägre andel behöriga lärare jämfört med skolor som inte ligger i sådana områden.

Resultatet ligger i linje med resultaten på kommunnivå (kapitel 7) där vi kunde se att andelen behöriga lärare är högre i kommuner med högre skattekraft, det vill säga kommuner med bättre ekonomi och högre lärarlöner.

Kortare diskussion om resultaten

I detta kapitel visas att enskilda skolor har lägre andel behöriga lärare än kommunala skolor. Detta kan ha olika förklaringar och kan utredas vidare. I kapitlet har vi också visat att andelen behöriga lärare är lägre i socioekonomiskt svaga områden. Varför så är fallet är också uppslag för fortsatt analys. Det skulle dels kunna bero på att skolorna i dessa områden har sämre ekonomiska förutsättningar och inte kan erbjuda lika bra löner, dels att arbetsklimatet är sämre, dels att skolorna i dessa områden prioriterar på ett annat sätt än att maximera andelen behöriga lärare och så vidare. Oavsett anledning är detta ett problem givet att behöriga lärare är att föredra framför obehöriga och att barn i dessa områden är i större behov av stöd från skolan relativt barn som inte bor i dessa områden.

9. Samlad bedömning

I detta kapitel ges först en sammanställning länsvis. Denna följs av en kortare diskussion kring resultaten.

9.1 Sammanställning länsvis genom index

Nedan görs en samlad bedömning uppdelat på län och kommungrupp, till exempel ”mindre städer i Dalarna”. Vi har gjort detta genom att samla de mest centrala resultaten kopplat till geografiska skillnader. Det som redovisas i den samlade bedömningen är utfallsmåtten - andel behöriga lärare samt de viktigaste förklarande variablerna.

Utfallsmåttet andel behöriga lärare

Utfallsmåttet är andel behöriga lärare vilket vi delar upp i typ av huvudman och typ av skolområde (se kapitel 8.2). Detta är samma mått som redovisats löpande i rapporten. Värde redovisas endast om det finns mer än 40 lärare i gruppen.

Förklarande variabler som har analyserats i rapporten

De förklarande variablerna delas in i fyra kategorier och värdet som redovisas avser länet/kommungruppen relativt övriga län/kommungrupper.

- Demografi utgörs av resultaten från Tabell 7 och Tabell 8. Ett högt värde på demografi innebär alltså att länet/kommungruppen har goda förutsättningar relativt övriga Stockholm-Mälardalenregionen när det kommer till inflyttning av lärare, andel som gått i pension senaste tiden och inflödet av nyexaminerade lärare.
- Lärare utanför yrket avser exempelvis resultaten redovisade i Figur 21. Är det en hög andel lärare utanför yrket i ett län/kommungrupp ges ett lågt indexvärde.
- Distans till lärosäte avser exempelvis resultaten i Figur 15. Är det långa avstånd till närmaste lärosäte i länet/kommungruppen ges ett lågt indexvärde.
- Ekonomi avser en kombination av det som redovisas i Figur 24 (skattade lärarlöner) men också skattekraft som redovisas i kapitel 7. Om länet/kommungruppen har hög skattekraft/lärarlöner ges ett högt indexvärde.

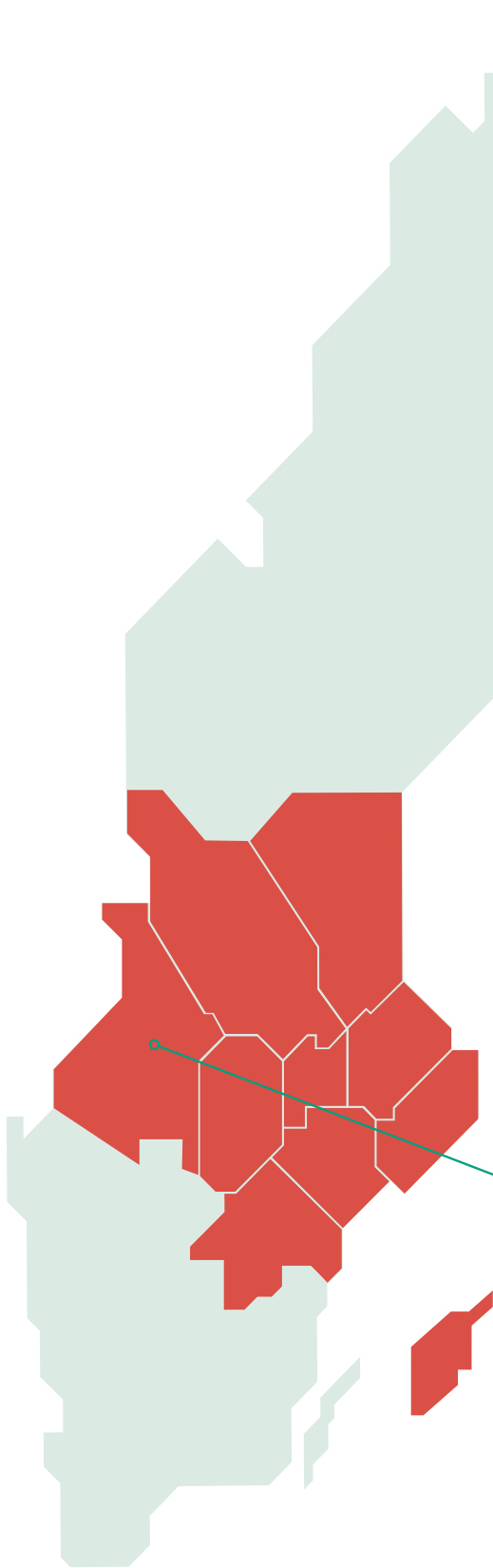

Hur beräknas index?

Indexvärdena och färgerna avser länets/kommungruppens värde relativt övriga län/kommungrupper i Stockholm-Mälardalenregionen. Indexet går från 0-100 där 1 är det sämsta värdet och 100 det bästa givet dess inverkan på andelen behöriga lärare. Till exempel, om ett län/kommungrupp har värdet 80 på ekonomi betyder det att det är hög lön och hög skattekraft i det länet/kommungruppen, vilket vi i tidigare kapitel identifierat har en positiv inverkan på andelen behöriga lärare. På samma sätt betyder exempelvis ett värde på 20 för index "Lärare utanför yrket" att det är en relativt hög andel utbildade lärare som finns utanför yrket. Att många lärare är utanför yrket påverkar andelen behöriga lärare negativt.

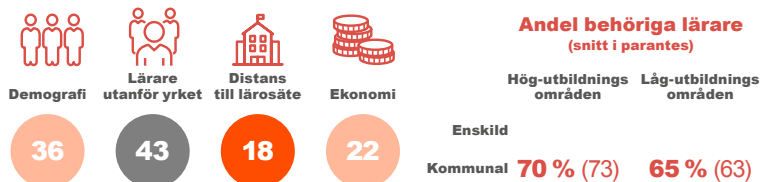
Exempel: Tolkning av rutan Dalarna-Mindre städer

Alla förklarande variabler för Dalarna-Mindre städer har ett värde som ligger under 50, alltså under medel. Det finns dock inget värde som är mycket lågt, såsom 20 eller lägre. Med andra ord pekar de förklarande variablerna på att tillgången på behöriga lärare bör vara låg i regionen. Kollar man till höger i rutan kan man också se att andelen behöriga lärare är relativt låg i regionen, dvs det väntade resultatet givet de förklarande variablerna. Det finns regioner som avviker från det väntade resultatet. Ett sådant exempel är Västmanland-Större städer där i princip alla förklarande variabler är över medel men där andelen behöriga lärare är lågt. Med andra ord finns då andra förklaringar till detta bortom det som analyserats i denna rapport.

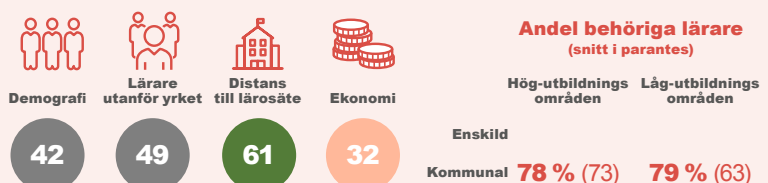

Värmland

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Större städer och kommuner nära större stad

Dalarna

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	66 % (64)	
Kommunal	64 % (73)	61 % (63)

Större städer och kommuner nära större stad

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild		
Kommunal	68 % (73)	51 % (63)

Gävleborg

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	52 % (64)	
Kommunal	67 % (73)	61 % (63)

Större städer och kommuner nära större stad

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild		62 % (60)
Kommunal	67 % (73)	64 % (63)

Örebro

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	66 % (64)	
Kommunal	64 % (73)	61 % (63)

Större städer och kommuner nära större stad

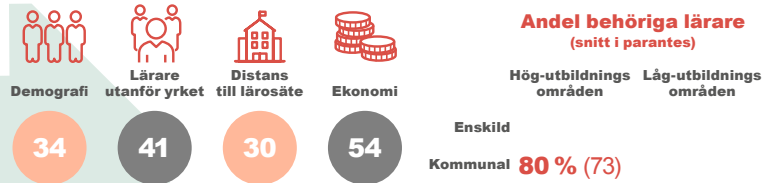

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

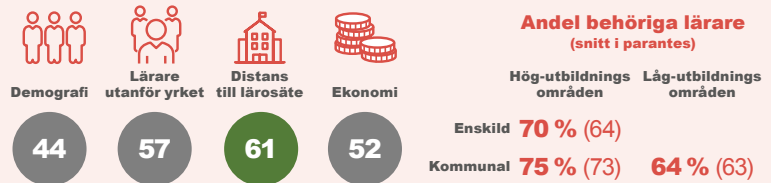
	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild		
Kommunal	68 % (73)	51 % (63)

Östergötland

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

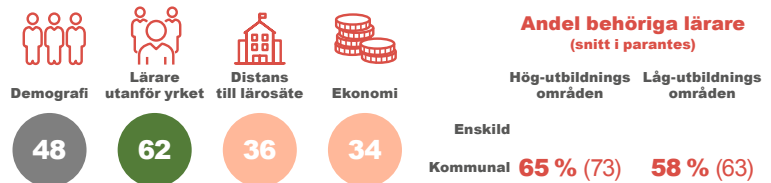

Större städer och kommuner nära större stad

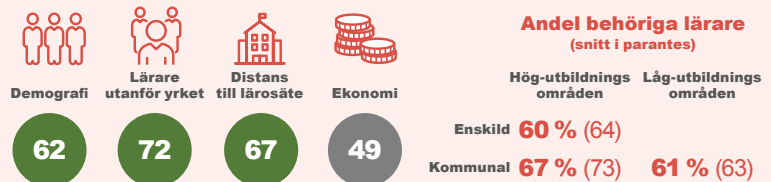

Västmanland

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

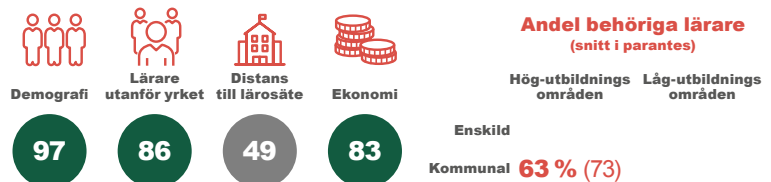

Större städer och kommuner nära större stad

Uppsala

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Större städer och kommuner nära större stad

Södermanland

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	69 % (64)	
Kommunal	67 % (73)	60 % (63)

Större städer och kommuner nära större stad

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	55 % (64)	
Kommunal	66 % (73)	62 % (63)

Stockholm

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	51 % (64)	
Kommunal	76 % (73)	58 % (63)

Större städer och kommuner nära större stad

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	67 % (64)	66 % (60)
Kommunal	67 % (73)	59 % (63)

Storstäder och storstadsnära kommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	64 % (64)	58 % (60)
Kommunal	76 % (73)	65 % (63)

Gotland

Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Andel behöriga lärare (snitt i parantes)

	Hög-utbildnings områden	Låg-utbildnings områden
Enskild	52 % (64)	
Kommunal	74 % (73)	49 % (63)

9.2 Diskussion

I denna rapport har tillgången på grundskolelärare i Stockholm-Mälardalenregionen analyserats. Till skillnad från många andra studier på området har vi i denna rapport fokuserat på att förklara anledningarna till lärarbristen, snarare än att prognosticera den. Vi har ämnat svara på varför det är lärarbrist, om det finns skillnader inom och mellan kommuner och varför. Det framkommer i denna studie att det råder en generell brist på lärare och att det finns stora skillnader i brist mellan årskurser och ämnen samt mellan län och kommuner.

Den första delen av utmaningen med lärarförsörjningen finns kopplat till lärosätena. Tillgången hade idag varit bättre om fler utbildningsplatser funnits, och om fler hade slutfört den utbildning de påbörjat. Fler utbildningsplatser hade inneburit att fler av dem som söker in på lärarutbildningen faktiskt kommer in. Dock finns risken att gruppen som idag inte blir antagna, men som hade blivit det med fler utbildningsplatser, hade haft en låg examinationsfrekvens. Huruvida så är fallet är svårt att uppskatta för denna grupp vilket gör potentialen kopplat till ökade platser på lärarutbildningen svårbedömd. Examinationsfrekvensen för de som faktiskt blir antagna har såklart en direkt påverkan på antalet behöriga lärare som finns och verkar i skolorna. Här finns dock också ett problem då en 100-procentig examinationsfrekvens troligen inte är eftersträvt då det troligen finns individer som under utbildningens gång inser att de inte vill jobba som lärare och därav hoppar av. Det sker således en naturlig selektion vilket förhoppningsvis leder till bättre lärare då de mest motiverade väljer att stanna kvar och slutför sin lärarutbildning.

Den andra delen är att alla utbildade lärare inte arbetar som lärare vilket påverkar tillgången. Det ska tilläggas att detta problem är mångfacetterat då det också bidrar till utbildningens attraktivitet att utbildade lärare kan arbeta med annat. Det kan också vara en fördel att utbildade lärare är verksamma inom andra sektorer än skolan.

Givet det utbud som finns på nationell nivå råder det skillnader mellan kommuner och inom kommuner. Vi har i denna rapport visat att det finns påtagliga skillnader och att många av dem kan förklaras av olika variabler. Exempelvis har vi visat att närhet till lärosäte och kommunal ekonomi har en påverkan på den lokala lärarförsörjningen. Vidare har vi sett att skillnader inom kommuner till viss del påverkas av socioekonomiska skillnader, det vill säga att skolor i mer socioekonomiskt utsatta områden har svårare att rekrytera behöriga lärare.

De förklarande variablerna som har inkluderats i denna rapport kan dock inte visa en heltäckande bild av vad som påverkar tillgången på lärare. Detta beror på att lärarförsörjningen är en multikomplex fråga och att de regionala, kommunala och lokala förutsättningarna ser olika ut. Sammanfattningsvis kan man säga att landsbygdskommuner generellt har långt till lärosäten vilket leder till ett lågt inflöde av nyexaminerade, vilket leder till en hög medelålder och hög andel pensioner bland lärarna. Kommuner som är stora har nära till lärosäten och får på så vis ett bättre inflöde och en mer blandad åldersstruktur i lärarkåren. Samtidigt finns i dessa kommuner större problem med andelen utbildade lärare som arbetar utanför utbildningssektorn. Bakom dessa huvuddrag finns variationer mellan kommuner och län som är svåra att förklara, och som kräver fördjupad analys.

I och med att det finns olika typer av förklaringsfaktorer kopplat till lärarbristen finns också många olika typer av lösningar. Det fortsatta arbetet med frågorna kopplat till en bättre lärarförsörjning är många. Framför allt finns många fler analyser som kan göras för att få ytterligare inblick i dynamiken och situationen.

Diskussion

I denna rapport har lärarförsörjningsfrågan analyserats kvantitativt på en relativt aggregerad nivå. Med andra ord finns, som beskrivet ovan, många nyanser bakom de siffror som presenterats i rapporten. Det finns också begränsningar till följd av de data som använts, vilka beskrivits löpande i rapporten. Givet dessa förbehåll pekar resultaten i rapporten på att det finns ett antal potentiella lösningar kopplat till frågorna.

Det första, och kanske mest slående resultatet är ett kompetensförsörjningen av lärare påverkas av lokaliseringen av lärosätena. I kommuner nära ett lärosäte är tillgången bättre. Med målet om en mer jämfördelad lärarförsörjning i Stockholm-Mälardalenregionen bör lokalisering av dagens lärosäten samt lokala studiecentra beaktas innan ytterligare etableringar sker. Vid framtida anläggande av lärarutbildningar bör lokaliseringsanalyser genomföras över universitet, högskolor och lokala studiecentra för att på så sätt kunna placera ut nya där det i dagsläget är långt till närmsta. Som beskrivet i rapporten är skillnaderna idag stora mellan kommuner vilket får konsekvenser för de enskilda kommunerna.

Utmaningen med att alla som påbörjar lärarutbildningen inte slutför skulle flera policyförändringar potentiellt kunna mildra. Dels påverkar yrkets generella attraktivitet studenters vilja att slutföra utbildningen. Attraktivitet kan som diskuterats ovan

påverkas genom löner, arbetsvillkor, karriärvägar med mera. Det finns också andra faktorer som påverkar genomströmningen, utöver yrkets attraktivitet. Dels beror det på individerna som påbörjar programmet, dels så påverkas den av hur programmet är utformat. Detta har inte utretts i detalj i denna rapport, men via statistiken kan vi tydligt se hur genomströmningen skiljer sig mellan universiteten. Vilka som är framgångsfaktorerna för en hög genomströmning skulle kunna utredas vidare och lärdomar skulle kunna dras. Detta skulle eventuellt kunna vara användande av arbetsintegrerade studier, användande av lokala studiecentra eller andra verktyg. Ramboll har, baserat på olika workshops med mera under arbetets gång, fått bilden av att merparten av avhoppet från lärarutbildningen sker i början och i slutet av utbildningen. Avhoppet i början är i sig mer naturliga, till exempel till följd av att studenten snabbt insett att läraryrket inte passar studenten eller att studenten kommit in på en annan utbildning. När det kommer till de som hoppar av under slutet på utbildningen är frågan mer komplicerad. Dessa individer är i de flesta fall de som fått ett lärarjobb och inte är i behov av att slutföra sin utbildning. Frågan som man då måste ställa sig är varför så är fallet och varför det saknas incitament för den enskilde lärarstudenten att slutföra sina studier.

För att implementera policyåtgärder kopplat till denna fråga skulle anledningarna till att studenter under slutet av lärarprogrammet väljer att hoppa av behöva undersökas. Om svaret på en sådan studie är att det inte finns några incitament för att slutföra sina studier och givet att det är eftersträvansvärt att lärarstudenter slutför sina studier, bör policys implementeras som skapar detta incitament. Detta skulle till exempel kunna vara statliga subsidier till huvudmän som anställer behöriga lärare (vilka sedan påverkar lönen för de behöriga lärarna).

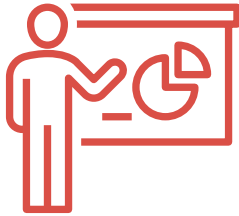
Slutligen så har vi i denna rapport identifierat skillnader för andelen behöriga lärare mellan områden med låg respektive hög socioekonomisk standard. Givet att skolan ska ha en kompensande funktion i samhället, dvs att barn med föräldrar med sämre socioekonomiska förutsättningar hemifrån ska få mer hjälp från det offentliga så är denna skillnad ett problem. En policylösning som troligen skulle mildra problemet är statliga eller kommunala subsidier riktade till skolor i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. En sådan subsidie skulle dels kunna baseras på områdets socioekonomiska standard, dels elevunderlagets socioekonomiska standard.

Avslutningsvis kan vi konstatera att lärarförsörjningsfrågan är komplex och det finns många tänkbara lösningar på dessa frågor.

10. Referenser

- Arbetsförmedlingen (2019). "Var finns jobben?". Arbetsförmedlingen.
- Ekonomifakta.se (2019). "Friktionsarbetslöshet".
- Läraryrket (2018) "Stora pensionsavgångar ökar läraryrket ytterligare".
- Mälardalsrådet (2020). "Rekryteringen till och från högre utbildning i Stockholm-Mälardalsregionen". Mälardalsrådet.C:\Users\FYON\Ramboll\Mälardalsrådet - Läraryrket - General\Studier om Sveriges Läraryrket\Mälardalsrådet-Rekrytering_högre_utbildning_2020_web.pdf
- Reglab (2018). Regionala matchningsindikatorer.
- SCB (2017). "Lärare utanför yrket". Statistiska centralbyrån.
- SCB (2021), "Snabba fakta, Yrken i Sverige".
- SFS 2010:800, Skollagen. Utbildningsdepartementet
- SFS 2011:326, Förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Utbildningsdepartementet
- Skolverket.se (2021). "Krav för att få behörighet att undervisa". Skolverket. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollarlegitimation/regler-och-krav-for-lararlegitimation/larar--och-forskollarlegitimation-och-krav-for-att-fa-behorighet>
- Skolverket (2021). "Läraryrket 2021 - Redovisning av uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika lärarkategorier.
- Skolverket (2019). "Läraryrket 2019". Skolverket. C:\Users\FYON\Ramboll\Mälardalsrådet - Läraryrket - General\Studier om Sveriges Läraryrket\Skolverket-Läraryrket 2019.pdf
- SKR (2021). "Kommungruppsindelning". Sveriges Kommuner och Regioner.
- SKR (2021). "Läraryrket". Sveriges Kommuner och Regioner.<https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/personalochkompetensforsorjning/forskolaochskola/lararstatistik.28986.html>
- SKR (2018). "Skolans rekryteringsutmaningar". Sveriges Kommuner och Regioner.
- Sveriges Radio (2010). "Läraryrket positivt till läraryrket". Sveriges Radio.
- UKÄ (2016). "Avhopp från lärarutbildningen". Universitetskanslersämbetet.
- UKÄ (2019). "Framtidens behov av högskoleutbildade". Universitetskanslersämbetet.
- UKÄ och SCB (2021) "Universitet och högskolor: genomströmning på grundnivå och avancerad nivå till och med 2019/20".
- Betänkande 2010/11:UbU5, "Legitimation för lärare och förskollärare". Utbildningsutskottet.
- Örebro universitet (2020). "Skolpersonalens rörlighet på arbetsmarknaden i Örebro kommun och län". Örebro universitet.

11. Bilaga

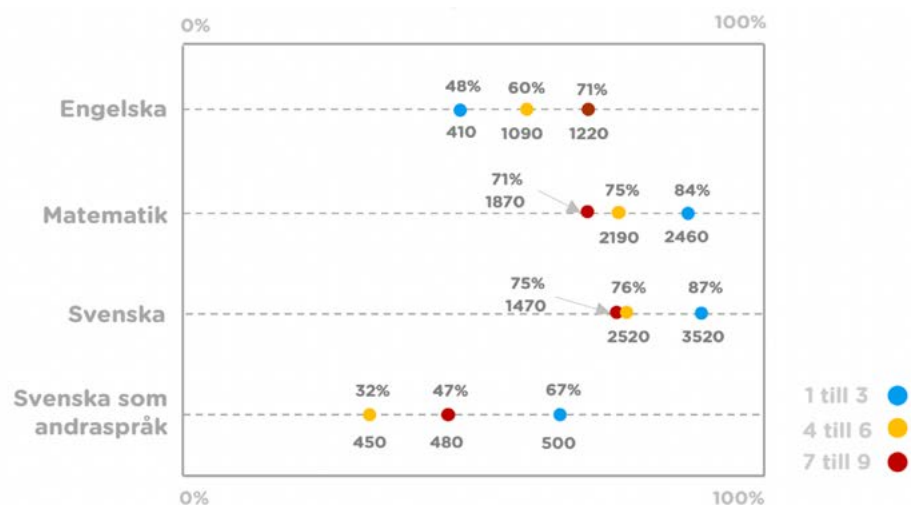

11.1 Tillgången på lärare

Nedan illustreras tillgången på lärare uppdelat på ämneskategorier och årskurs. Kategorierna är som följer: basämnen, naturorienterande ämnen, samhällsvetenskapliga ämnen, praktiskt-estetiska ämnen och moderna språk. Punkternas olika färger representerar lärartillgången inom de olika respektive årskurserna: årskurs 1–3 (blå), årskurs 4-6 (gul) samt årskurs 7-9 (röd). Procentsatsen ovanför punkterna i figurerna representerar andelen behöriga lärare för årskursen och ämnet i fråga, medan talen nedanför punkterna visar antalet yrkesverksamma lärare i kategorin. Följande figurer kompletterar således kartläggningen av andelen behöriga lärare genom att undersöka variationer inom de olika årskurserna i grundskolan.

Tillgången inom basämnena är generellt bättre än inom de andra ämnesområdena (Figur 27). Den generella tillgången på lärare inom basämnena är jämförelsevis god. Tillgången på svensklärare och matematiklärare (se andra och tredje raden i figuren) är över lag högre än lärartillgången inom engelska och svenska som andraspråk (se första och fjärde raden). Sett över alla basämnen är tillgången på lärare i årskurs 1-3 (se blå punkter) relativt god, och högre än för de äldre årskurserna. Detta gäller dock inte för engelsklärare, där tillgången i stället är bäst i årskurserna 7-9 (se röd punkt). Den årskursen med den sammantaget lägsta andelen behöriga lärare inom basämnena är årskurs 4-6. Sett till övriga ämneskategorier, som tas upp längre fram, är lärartillgången inom basämnena över lag relativt god.

Figur 27. Andel behöriga lärare och antal lärare inom basämnena, Stockholm-Mälardalenregionen

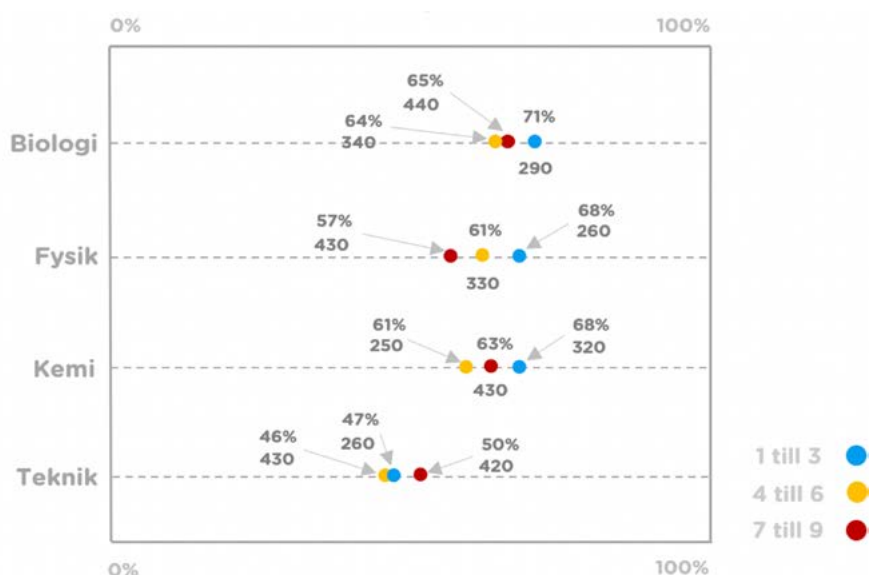

Källa: Skolverket
Not: Andel behöriga och antal lärare

Andelen behöriga lärare inom naturorienterande ämnen är medelbra med störst andel behöriga i årskurs 1-3 (Figur 28). Bland de naturorienterande ämnena är andelen behöriga lärare generellt på något lägre nivåer än för basämnena.

Andelen behöriga biologilärare (se första raden) är störst inom kategorin, och minst bland tekniklärare (se fjärde raden). Sett över ämnena inom kategorin är andelen behöriga lärare störst bland lågstadielärare (årskurs 1-3) där ungefär 70 procent är behöriga, förutom inom teknikämnet. Bland tekniklärarna är andelen behöriga högstadielärare i stället högst, även om också den är låg sett till övriga ämnen i kategorin. Sett till övriga kategorier är behörighetsgraden inom de naturorienterande ämnena på ungefär samma nivåer som de samhällsvetenskapliga ämnena.

Figur 28. Andel behöriga lärare och antal lärare inom de naturorienterande ämnena, Stockholm-Mälardalenregionen

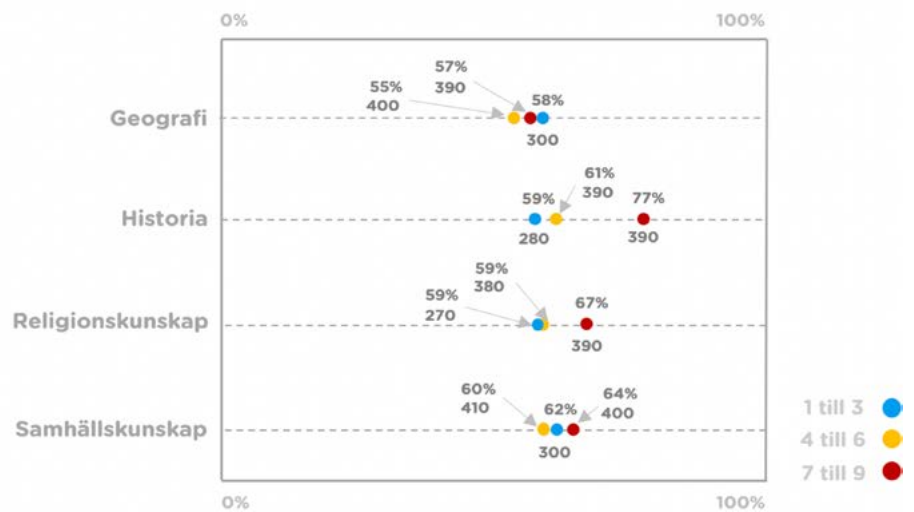
Källa: Skolverket

Not: Andel behöriga och antal lärare

Andelen behöriga lärare inom samhällsvetenskapliga ämnen är medelbra med störst andel behöriga i årskurs 7-9 (Figur 29). Behörighetsgraden bland de samhällsvetenskapliga ämnena är något lägre än bland basämnena, men ungefär på samma nivåer som inom de naturorienterande ämnena.

Störst andel behöriga lärare återfinns inom historieämnet (se andra raden) där lärare är behöriga till 59, 61 respektive 77 procent. Lägst andel behöriga återfinns i ämnet samhällskunskap. För majoriteten av ämnena i kategorin är andelen behöriga störst bland högstadielärare (se röda punkter). För geografiämnet är behörighetsgraden i stället störst på lågstadienivå, även om andelen behöriga inom det ämnet är ungefär densamma för alla årskurser.

Figur 29. Andel behöriga lärare och antal lärare inom de samhällsvetenskapliga ämnena, Stockholm-Mälardalenregionen

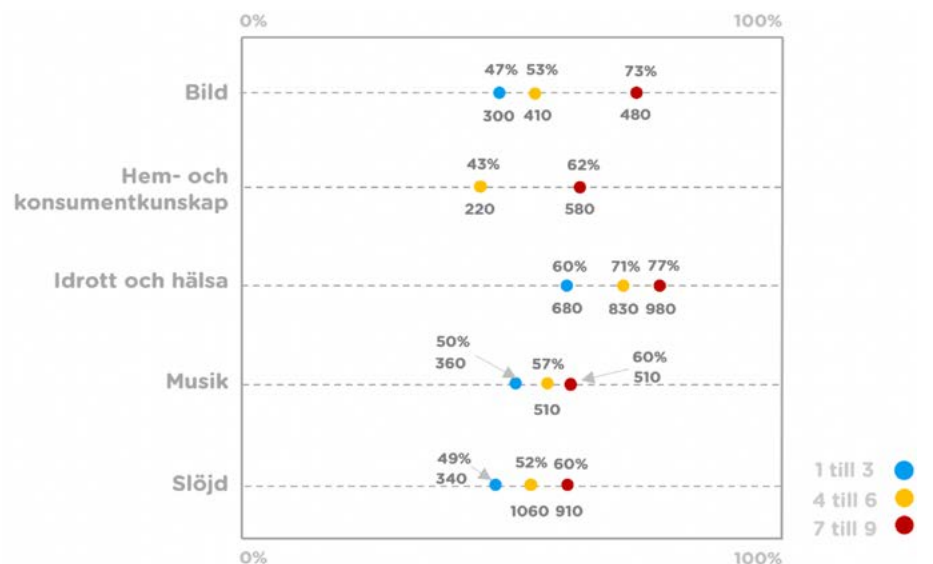

Källa: Skolverket

Not: Andel behöriga och antal lärare

Andelen behöriga lärare inom praktiskt-estetiska ämnen är generellt lägre än inom tidigare nämnda ämnesområden (Figur 30). Behörighetsgraden bland lärare inom de praktiskt-estetiska ämnena är lägre än bland såväl de naturorienterade och samhällsvetenskapliga ämnena som bland basämnena. Ämnet med högst andel behöriga lärare är, som syns nedan, idrott och hälsa. Vidare är ämnet med lägst andel behöriga hem- och konsumentkunskap, tätt följt av slöjdämnet. Andelen behöriga lärare är störst på högstadienivå (årskurs 7-9) inom alla ämnen i kategorin. Minst andel behöriga är det generellt på lågstadienivå (årskurs 1-3), med undantag för ämnet hem- och konsumentkunskap där årskurserna med lägst behörighetsgrad bland lärarna är årskurs 4-6.

Figur 30. Andel behöriga lärare och antal lärare inom de praktiskt-estetiska ämnena, Stockholm-Mälardalenregionen

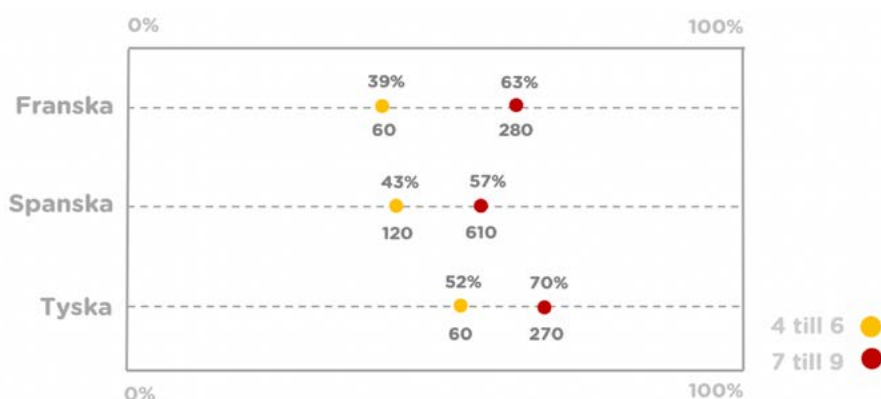
Källa: Skolverket

Not: Andel behöriga och antal lärare

Andelen behöriga inom moderna språk är generellt lägre än inom övriga ämnesområden (Figur 31). Behörighetsgraden bland lärare i moderna språk är lägre jämfört med samtliga andra ämneskategorier. Tysklärare har över lag högre behörighetsgrad än övriga två språkämnen i kategorin. Sett över alla ämnen i kategorin är andelen behöriga lärare bättre på högstadienivå än i årskurs 4-6.

Figur 31. Andel behöriga lärare och antal lärare inom de moderna språken, Stockholm-Mälardalenregionen

Källa: Skolverket

Not: Andel behöriga och antal lärare

Sett över alla kategorier kan man sammanfattningsvis konstatera att ämnet med störst andel behöriga lärare är svenska, följt av matematik. Andelen behöriga lärare är inom dessa två ämnen särskilt hög på lågstadienivå (årskurs 1-3). Vidare är ämnet med minst andel behöriga lärare teknik, följt av svenska som andraspråk. Här är behörighetsgraden bland lärarna i årskurs 4-6 särskilt låg.

Kategorimässigt rangordnat är andelen behöriga lärare högst bland de som undervisar i basämnena, följt av de samhällsvetenskapliga ämnena, naturorienterande ämnena och därefter de praktiskt-estetiska ämnena. Lägst andel behöriga lärare återfinns i kategorin moderna språk. Sett till variationer i behörighetsgrad bland lärare i de olika årskurserna kan man konstatera att basämnena och de naturorienterande ämnena har högst andel behöriga på lågstadienivå. De samhällsvetenskapliga ämnena, de praktiskt-estetiska ämnena samt de moderna språken har i stället högst andel behöriga lärare på högstadienivå.

Att andelen behöriga lärare inom basämnena och de naturorienterande ämnena generellt är sämre inom årskurs 4-6 och 7-9 än inom årskurs 1-3 går alltså att observera från ovanstående figurer. Detta är resultat som stämmer överens med bland annat resultaten i en rapport från Skolverket, som visar på en förväntat större brist på lärare inom dessa årskurser.³⁴ Detta kan bekräftas ytterligare av en rapport från UKÄ där de skriver att avhoppet från lärarutbildningen förefaller klart högst på ämneslärarutbildningen, särskilt på inriktningen mot årskurs 7-9.³⁵

³⁴ Skolverket (2019). "Lärarprognos 2019"

³⁵ UKÄ (2016). "Avhopp från lärarutbildningen"

11.2 Yrkesbytare

I tabellen redovisas antalet utbildade inom Pedagogik och lärarutbildning i Stockholm-Mälardalenregionen och hur fördelningen mellan utbildningar ser ut inom utbildningsgruppen.

Vi exkluderar de individer som inte har en examen från universitet eller högskola samt förskollärarytutbildning och fritidspedagogutbildning då det ligger utanför analysens fokus.

Tabell 13. Avgränsning av kategorier inom pedagogik och lärarutbildning för den fortsatta analysen i rapporten, Stockholm-Mälardalenregionen

Kategorier inom pedagogik och lärarutbildning	Analyserade	Antal
Lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar	X	32 221
Ämneslärarutbildning, allmänna ämnen	X	29 745
Förskollärarytutbildning		27 897
Motsvarande minst 30 'nya' högskolepoäng inom pedagogik, ej examen		23 727
Övrig eftergymnasial utbildning inom pedagogik / lärarutbildning		15 446
Utbildning för lärare i praktiskt-estetiskt ämne	X	10 580
Fritidspedagogutbildning		6 572
Speciallärarutbildning	X	5 143
Yrkeslärarutbildning		4 525
Gymnasial utbildning inom pedagogiska området		4 250

Källa: SCB

Nedan redovisas de yrken som klassificerats som lärar- respektive skolyrken. Urvalet är gjort baserat på Rambolls bedömningar och är i viss mån godtyckligt. Syftet med urvalet är att visa på i vilken utsträckning de arbetar inom dessa yrken och hur det skiljer sig mellan län – ett förändrat urval (tillägg eller borttagning av ett eller ett par yrken) påverkar enbart de övergripande resultaten på marginalen.

Tabell 14. Yrken (SSYK 2012) kategoriserade som Lärare och pedagoger samt andra skolyrken

Lärare och pedagoger	Andra skolyrken
2341 Grundskollärare	1412 Rektorer, nivå 2
2343 Förskollärare	1422 Förskolechefer, nivå 2
2351 Speciallärare och specialpedagoger m.fl.	5312 Elevassistenter m.fl.
2359 Övriga pedagoger med teoretisk specialistkompetens	5343 Personliga assistenter
2330 Gymnasielärare	5311 Barnskötare
2342 Fritidspedagoger	1411 Avdelningschefer inom grund- och gymnasieskola samt vuxenutbildning, nivå 1
2320 Lärare i yrkesämnena	3423 Fritidsledare m.fl.
	4116 Skolassistenter m.fl.
	2352 Studie- och yrkesvägledare
	2319 Övriga universitets- och högskolelärare
	1421 Avdelningschefer inom förskola, nivå 1
	1491 Övriga avdelningschefer inom utbildning, nivå 1

Källa: SCB

Not: Utvalda yrkeskategorier är genomförda baserat på Rambolls bedömning

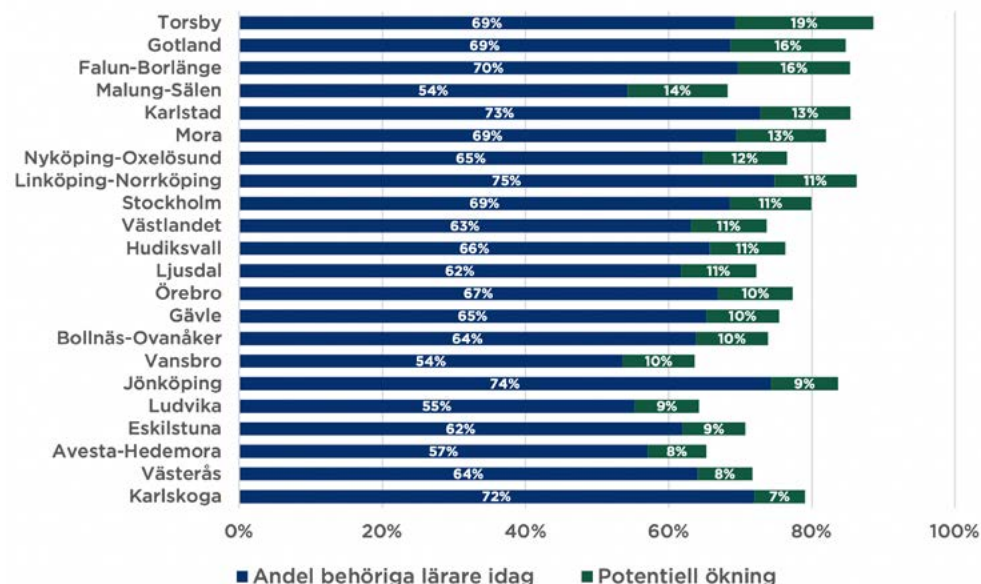
Personer med lärarutbildning arbetar främst inom skola, men det finns inga andra typiska yrken för lärare – gruppen präglas snarare av en stor spridning (Figur 32). Totalt sett för de fyra utbildningsgrupperna är Planerare och utredare det vanligaste yrket. För individer med praktiskt-estetisk utbildning är musiker, sångare och kompositörer det vanligaste. Andra yrken som utmärker sig är skogsarbetare, lednings- och organisationsutvecklare, kontorsassistenter och verksamhetschefer inom samhällsservice.

Figur 32. Personer med lärarutbildning uppdelat på yrke, Stockholm-Mälarenregionen

Yrke	15G Lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar	15H Ämneslärarutbildning, allmänna ämnen	15P Utbildning för lärare i praktiskt-estetiskt ämne	15S Speciallärarutbildning
Skolyrken	90,3%	83,5%	71,9%	91,3%
2422 Planerare och utredare m.fl.	1,0%	2,0%	1,5%	1,5%
2652 Musiker, sångare och kompositörer	0,1%	0,1%	4,6%	0,0%
3449 Övriga utbildare och instruktörer	0,3%	0,4%	0,8%	0,8%
2421 Lednings- och organisationsutvecklare	0,3%	0,7%	0,5%	0,5%
6210 Skogsarbetare	0,4%	0,3%	0,5%	0,7%
4119 Övriga kontorsassistenter och sekreterare	0,4%	0,4%	0,6%	0,2%
1592 Övriga verksamhetschefer inom samhällsservice	0,1%	0,3%	0,8%	0,2%
3422 Idrottsstränare och instruktörer m.fl.	0,2%	0,1%	0,9%	0,0%
5342 Vårdare, boendestödare	0,2%	0,2%	0,4%	0,4%
3322 Företags säljare	0,2%	0,3%	0,5%	0,0%
2512 Mjukvaru- och systemutvecklare m.fl.	0,1%	0,4%	0,4%	0,0%
2511 Systemanalytiker och IT-arkitekter m.fl.	0,2%	0,3%	0,3%	0,0%
3359 Övriga handläggare	0,1%	0,3%	0,2%	0,0%
3333 Arbetsförmedlare	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%
6130 Växtodlare och djuruppfödare, blandad drift	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%
Övriga 350 yrken	5,9%	10,3%	15,8%	4,0%

Källa: SCB

Figur 33. Andel behöriga lärare per FA och potential, Stockholm-Mälarenregionen

Källa: Skolverket, bearbetning av Ramboll

Not: Potential baseras på antaganden beskrivna i kapitel 6.1

11.3 Övriga tabeller

Nedan redovisas vilka FA-regioner och kommungrupper som respektive kommun tillhör.

FA	Kommungrupp	Kommun
Avesta-Hedemora	Mindre stad/tätort	Avesta
Avesta-Hedemora	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Hedemora
Bollnäs-Ovanåker	Landsbygdskommun	Bollnäs
Bollnäs-Ovanåker	Landsbygdskommun	Ovanåker
Bollnäs-Ovanåker	Landsbygdskommun	Söderhamn
Eskilstuna	Mindre stad/tätort	Katrineholm
Eskilstuna	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Vingåker
Eskilstuna	Större stad	Eskilstuna
Falun-Borlänge	Landsbygdskommun med besöksnäring	Leksand
Falun-Borlänge	Landsbygdskommun med besöksnäring	Rättvik
Falun-Borlänge	Mindre stad/tätort	Falun
Falun-Borlänge	Pendlingskommun nära större stad	Gagnef
Falun-Borlänge	Pendlingskommun nära större stad	Säter
Falun-Borlänge	Större stad	Borlänge
Gotland	Mindre stad/tätort	Gotland
Gävle	Lågpendlingskommun nära större stad	Hofors
Gävle	Lågpendlingskommun nära större stad	Ockelbo
Gävle	Lågpendlingskommun nära större stad	Sandviken
Gävle	Pendlingskommun nära större stad	Älvkarleby
Gävle	Större stad	Gävle
Hudiksvall	Mindre stad/tätort	Hudiksvall
Hudiksvall	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Nordanstig
Jönköping	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Ydre
Karlskoga	Mindre stad/tätort	Karlskoga
Karlskoga	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Degerfors
Karlstad	Landsbygdskommun	Arvika
Karlstad	Landsbygdskommun	Filipstad
Karlstad	Landsbygdskommun	Hagfors
Karlstad	Landsbygdskommun	Sunne
Karlstad	Lågpendlingskommun nära större stad	Kristinehamn
Karlstad	Lågpendlingskommun nära större stad	Munkfors
Karlstad	Lågpendlingskommun nära större stad	Säffle
Karlstad	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Storfors

Karlstad	Pendlingskommun nära större stad	Forshaga
Karlstad	Pendlingskommun nära större stad	Grums
Karlstad	Pendlingskommun nära större stad	Hammarö
Karlstad	Pendlingskommun nära större stad	Kil
Karlstad	Större stad	Karlstad
Linköping-Norrköping	Lågpendlingskommun nära större stad	Finspång
Linköping-Norrköping	Lågpendlingskommun nära större stad	Kinda
Linköping-Norrköping	Lågpendlingskommun nära större stad	Motala
Linköping-Norrköping	Lågpendlingskommun nära större stad	Valdemarsvik
Linköping-Norrköping	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Boxholm
Linköping-Norrköping	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Vadstena
Linköping-Norrköping	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Ödeshög
Linköping-Norrköping	Pendlingskommun nära större stad	Mjölby
Linköping-Norrköping	Pendlingskommun nära större stad	Söderköping
Linköping-Norrköping	Pendlingskommun nära större stad	Åtvidaberg
Linköping-Norrköping	Större stad	Linköping
Linköping-Norrköping	Större stad	Norrköping
Ljusdal	Landsbygdskommun	Ljusdal
Ludvika	Landsbygdskommun	Ludvika
Ludvika	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Smedjebacken
Malung-Sälen	Landsbygdskommun med besöksnäring	Malung-Sälen
Mora	Landsbygdskommun	Mora
Mora	Landsbygdskommun med besöksnäring	Orsa
Mora	Landsbygdskommun med besöksnäring	Älvdalen
Nyköping-Oxelösund	Mindre stad/tätort	Nyköping
Nyköping-Oxelösund	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Oxelösund
Stockholm	Lågpendlingskommun nära större stad	Enköping
Stockholm	Lågpendlingskommun nära större stad	Flen
Stockholm	Lågpendlingskommun nära större stad	Östhammar
Stockholm	Mindre stad/tätort	Norrtälje
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Botkyrka
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Danderyd
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Ekerö

Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Haninge
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Huddinge
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Håbo
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Järfälla
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Lidingö
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Nacka
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Nynäshamn
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Salem
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Sigtuna
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Sollentuna
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Solna
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Sundbyberg
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Tyresö
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Täby
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Upplands Väsby
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Upplands-Bro
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Vallentuna
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Vaxholm
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Värmdö
Stockholm	Pendlingskommun nära storstad	Österåker
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Gnesta
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Heby
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Knivsta
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Nykvarn
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Strängnäs
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Tierp
Stockholm	Pendlingskommun nära större stad	Trosa
Stockholm	Storstäder	Stockholm
Stockholm	Större stad	Södertälje
Stockholm	Större stad	Uppsala
Torsby	Landsbygdskommun	Torsby

Vansbro	Landsbygdskommun	Vansbro
Västerås	Lågpendlingskommun nära större stad	Köping
Västerås	Lågpendlingskommun nära större stad	Sala
Västerås	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Arboga
Västerås	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Fagersta
Västerås	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Kungsör
Västerås	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Norberg
Västerås	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Skinnskatteberg
Västerås	Pendlingskommun nära större stad	Hallstahammar
Västerås	Pendlingskommun nära större stad	Surahammar
Västerås	Större stad	Västerås
Västlandet	Landsbygdskommun	Årjäng
Västlandet	Landsbygdskommun med besöksnäring	Eda
Örebro	Landsbygdskommun	Hällefors
Örebro	Lågpendlingskommun nära större stad	Askersund
Örebro	Lågpendlingskommun nära större stad	Laxå
Örebro	Lågpendlingskommun nära större stad	Lindesberg
Örebro	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Ljusnarsberg
Örebro	Pendlingskommun nära större stad	Hallsberg
Örebro	Pendlingskommun nära större stad	Kumla
Örebro	Pendlingskommun nära större stad	Lekeberg
Örebro	Pendlingskommun nära större stad	Nora
Örebro	Större stad	Örebro

En Bättre Matchning

En Bättre Matchning är det storregionala samarbetet i Stockholm-Mälardalenregionen inom strategisk kompetensförsörjning mellan regionalt utvecklingsansvariga de nio länen Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro, Sörmland, Östergötland, Gävleborg, Dalarna och Värmland. Inom ramen för samarbetet har ett flertal rapporter tagits fram som beskriver kompetensförsörjningen inom läraryrken, samhällsbyggnad och IT/data-yrken.

Läs mer på www.enbattrematchning.se

MÄLARDALSRÅDET

malardalsradet.se

Mälardalsrådet driver medlemmarnas frågor för konkreta resultat inom infrastruktur, kompetensförsörjning och internationella jämförelser. Vi samlar Stockholm-Mälardalenregionens kommuner och regioner till en dynamisk mötesplats för politik, näringsliv och akademi.